

SOSIALØKONOMEN

5

MAI 1959

AV INNHOLDET:

Operasjonsanalyse

Statens lønninger

Internasjonale
energiproblemer

Bankkomiteens innstilling

Kan vi ta igjen
produksjonssvikten?

Akademisk samling

SOSIALØKONOMEN

Tidligere Stimulator

Utgitt av Sosialøkonomisk Samfunn

Nr. 5 - 13. årgang - mai 1959

Statens lønninger

Bladet Norsk Handel har i tre nummer på rad behandlet statens lønnspolitikk. Hovedinnholdet i de synsmåter som har vært hevdet kan kort resymeres slik:

1. Det har foregått en skjult lønnsglidning i statsadministrasjonen.
2. Departementsfunksjonærene har siden 1953 hatt vesentlig større lønnsstigning enn industriarbeidere.
3. Lønningene i staten er nå stort sett på høyde med lønningene i det private næringsliv.

Som eksempler på «skjult lønnsglidning i staten» nevner Norsk Handel spesielt justeringer, normeringer og personlige lønnsopprykk etter søknad. Både disse og andre former for lønnsbedring utenom de alminnelige tillegg til regulativsatsene har i de senere år inngått som en del av lønnsoppgjørene mellom staten og tjenestemennene. De er således avtalt mellom partene og har derfor ikke noe å gjøre med lønnsglidning, som etter vanlig språkbruk betegner lønnsstigning utover avtalene.

Når staten har funnet det nødvendig å innføre flere avansementsstillinger og foreta oppjustering av enkelte stillinger i høyere lønnsklasser, tror vi dette i første rekke må sees på bakgrunn av statsadministrasjonens endrede karakter. Sentraladministrasjonen er ikke lenger først og fremst et ekspedisjonskontor; en stadig større del av tjenestemennene utfører krevende utrednings- og planleggingsarbeid. Dette har medført et stigende behov for høyere utdannet arbeidskraft.

Alt i alt er det neppe tvil om at størsteparten av de justeringer som er foretatt, er resultatet av en analyse av personal- og arbeidsstrukturen i de

forskjellige etater og institusjoner. Vi tror Norsk Handel skyter langt over målet når bladet hevder at myndighetene har «kjøpt seg ro på lønnsfronten en stakket stund ved å slenge ut noen stillinger i høyere lønnsklasse».

De andre påstander bladet framsetter bygger åpenbart på et lite tilfredsstillende materiale, og de sammenlikninger som foretas er mildt sagt irrelevante.

Gjennomsnittslønningene for staten er bladet kommet fram til ved å dividere samlet lønnsbeløp med antall tjenestemenn. Dette gjennomsnittet, sier bladet, ligger «i hvert fall i overkant av landsgjennomsnittet for voksne mannlige industriarbeidere». Det er ganske sikkert riktig, men en slik sammenlikning har ingen mening. Det samme må sies om sammenlikningen av lønnsstigningen for departementsfunksjonærer og industriarbeidere. En forutsetning for å kunne foreta lønnsmessige sammenlikninger mellom offentlig og privat virksomhet er at man har lønnsoppgaver for noenlunde ensartede grupper. Slike oppgaver finnes dessverre ennå ikke i offisiell statistikk, men den lønnsstatistikk for sosialøkonomer som vi offentliggjorde i forrige nummer, gir grunn til å trekke ganske andre konklusjoner om lønnsnivåene enn Norsk Handel har gjort. Vi skal her bare minne om hovedresultatet fra undersøkelsen: Lønnsnivået for privatansatte sosialøkonomer ligger 23 prosent høyere enn for statsansatte. En lønnsstatistikk for ingeniører viser praktisk talt samme forhold. Det synes med andre ord ennå å være svært meget som mangler på at Norsk Handel har dekning for sin påstand om at «lønningene i staten nå stort sett er kommet på høyde med dem som gis i næringslivet».

Siden sist

Sammenslutning av Norges Akademikersamband og Embetsmennenes Landsforbund?

Sosi-A-tetsnytt

På representantskapsmøtet i Norges Akademikersamband 16. april 1959 ble det gjort følgende vedtak:

1. Akademikersambandets representantskapsmøte godtar preliminært samarbeidsutvalgets utkast til sammenslutning mellom Norges Akademikersamband og Embetsmennenes Landsforbund således som sammenslutningen fremgår av det foreliggende forslag til lover og vedtekter.

2. Organisasjoner som ved sammenslutningen bare står tilsluttet Norges Akademikersamband eller Embetsmennenes Landsforbund skal så snart som mulig ta sin innmelding i den annen hovedorganisasjon opp til organisasjonsmessig behandling.

For organisasjoner som ikke har ordnet sitt medlemskap i begge hovedorganisasjoner innen 1. januar 1961, tas forholdet opp til avgjørelse på Akademikersambandets representantskapsmøte våren 1961.

Samarbeidsutvalgets medlemmer har vært: Direktør C. F. Mathiesen, generalsekretær Nagell og h.r.advokat O. Trampe Kindt fra Akademikersambandet, rektor K. B. Sollesnes, professor G. Hygen og sekretær K. Pollen fra Embetsmennenes Landsforbund.

Etter at utkastet var ferdig hadde utvalget drøftet det med en del større organisasjoner. Alle hadde stilt seg velvillig til tanken om sammenslutningen, men derimot hadde flere av organisasjonene vist en negativ holdning overfor framlegget om gjensidig tvungent medlemskap i de to hovedorganisasjonene. Forskjellige modifikasjoner i retning av overgangsbestemmelser hadde vært forsøkt uten særlig hell.

I den utgreiing fra samarbeidsutvalget som forelå til behandling på representantskapsmøtet, ble det derfor konkludert med at utvalget ikke ville tilrå en sammenslutning på det nåværende tidspunkt.

Underhåndsdrøftinger i tolvte time hadde imidlertid resultert i at styret i Akademiker-

sambandet hadde bestemt seg for å sette fram det forslaget som er referert foran (og som altså ble vedtatt) dersom debatten viste at det kunne være muligheter for å få det i gjennom.

Under diskusjonen ble det foreslått at alle organisasjoner skulle ordne sitt medlemskap i begge hovedorganisasjonene innen 1. januar 1961, fordi sammenslutningen ellers ville bli rent fiktiv. Det ble også fremmet et utsettelsesforslag. Begge forslagene ble imidlertid forkastet mot 8 stemmer. Deretter ble styrets forslag enstemmig vedtatt.

Forslaget om sammenslutning skal opp til behandling på representantskapsmøtet i E.L. i midten av mai. Dersom det blir vedtatt også der, kommer saken opp igjen på ekstraordinært representantskapsmøte i Akademikersambandet til høsten.

En utførlig redegjørelse for arbeidet med sammenslutningen er gitt på annet sted i dette nummer av Sosialøkonomen.

Ragnvald A. M. Hove (c. o. 1949) er ansatt i den nyopprettede stilling som industrikonsulent i Oslo. Hove har siden 1950 arbeidet i Handelsdepartementet, fra 1956 som konsulent. Industrikonsulenten er knyttet til finansrådmannens kontor og skal arbeide med saker som hører inn under mandatet for det konsultative industriutvalg som Oslo bystyre i fjor høst vedtok å opprette. Etter sitt mandat skal industriutvalget 1) behandle saker av spesiell interesse på det næringsøkonomiske område og avgi konsultative uttalelser i disse spørsmål, og 2) virke som koordinasjons- og kontaktorgan ved behandling av saker vedrørende næringslivets og kommunens fellesinteresser. Utvalget har 6 medlemmer, hvorav 2 er oppnevnt av Oslo formannskap, 2 av Oslo Håndverks- og Industriforening og 2 av Oslo Faglige Samorganisasjon.

Jon Rikvold (c.o. 1951) er konstituert som leder av Landsorganisasjonens økonomiske kontor.

Per Dragland (c. o. 1950), som i flere år har vært økonomisk medarbeider i Arbeiderbladet, er blitt knyttet til Landsorganisasjonens økonomiske kontor.

Steinar Sørbotten (c.o. 1952) er tilsatt som konsulent i Økonomiavdelingen, Finansdepartementet. Han var tidligere konsulent i Arbeidsdirektoratet.

Ingolf Hæreid (c. o. 1955) er tilsatt som konsulent i Økonomiavdelingen, Finansdepartementet. Han var tidligere konsulent i Prisdirektoratet.

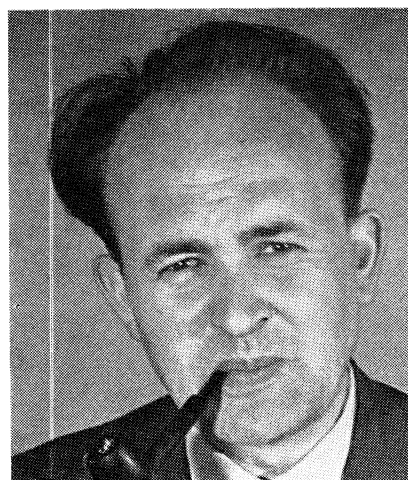
Vi gratulerer

Einar Jensen (c. o. 1954) og Ragnhild Hammerstad, som giftet seg 16. mai.

Nytt verktøy for næringslivet

Stor interesse for operasjonsanalyse i norske bedrifter

Operasjonsanalyse er et ord vi stadig oftere støter på i dagspressen, tidsskriftartikler, kursplaner, foredrag og nå sist i forslaget til ny studieordning for sosialøkonomisk embetseksamen. Gir operasjonsanalysen noe nytt bidrag til løsningen av næringslivets praktiske problemer, eller er den bare et leketøy og en mote-sak for de innvidde? Vi stiller spørsmålet til cand. oecon. Jan A. Garung i Industrikonsulent A.S.

— Som svar på spørsmålet kunne det kanskje klare seg å vise til den voldsomt stigende interesse for emnet blant næringslivets menn. Og dette tiltross for den relativt beskjedne rolle operasjonsanalysen hittil har spilt her hjemme, særlig i den sivile sektor. Men den har jo «fine aner» allerede, enda så ung den er. De fleste har vel gjennom tidsskriftartikler, foredrag osv. blitt klar over metodenes militære opprinnelse. Den militære anvendelsen er antakelig fortsatt den mest dominerende, men vi har etter hvert fått så mange eksempler på at operasjonsanalysen også har stor slagkraft i den sivile sektor, at det ikke er til å undres over at mange har vanskelig for å skjule sin nysgjerrighet. Det finnes nok dem som er nysgjerrige på grunn av en slags forfengelig-het, — jeg tror imidlertid at nysgjerrigheten mer må tas som et uttrykk for ønsket om ikke å la noen muligheter stå uprøvd når det gjelder å oppnå effektivisering og økt konkurranseevne. Kan operasjonsanalysen gi sitt bidrag her, vil nok mange bli interessert i «leketøyet» og i dem som behersker det.

— Har du noe inntrykk av hvilke typer bedrifter som er interessert?

— Først og fremst må jeg her nevne de større konsulentfirmaene. De vil alltid holde seg ajour med utviklingen innen sin bransje og helst med et tydelig forsprang på næringslivet forøvrig. Dette er jo også nødvendig om de skal kunne oppfylle sin målsetting om å innføre nye og mer rasjonelle arbeidsmetoder hos sine klienter. Med

den særlig gode mulighet konsulentfirmaene har til å utnytte sine konsulents spesialkunnskaper på det vide spekter av klientoppdrag, blir det heller ingen risiko for disse å investere i spesialutdannelse når dette er nødvendig.

Og dette er vel også hovedpoenget når vi skal vurdere hvilke andre bedrifter som er «interessert». Det vil vel nettopp være omfanget av operasjonsanalytiske problemstillinger innen bedriften som bestemmer om det er mulig å ha en egen stab av spesialister. Her kan antakelig enkelte større bedrifter, spesielle forskningsinstitusjoner o. l. komme på tale. Men blant interesserte brukere av operasjonsanalyse vil vi finne alle typer bedrifter, — bare måten arbeidet organiseres på vil variere. Men alle bedriftsledere, kanskje særlig de som ikke selv disponerer noen «spesialister», må vite litt om operasjonsanalyse — hvilke metoder den gjør seg bruk av og på hvilke problemtyper den kan anvendes. Dette er jo nødvendig for i det hele tatt å kunne treffe avgjørelsen: Her vil jeg ha utført en operasjonsanalytisk undersøkelse.

— Ja, kan du si noe om innen hvilke områder det vil være hensiktsmessig med en operasjonsanalytisk undersøkelse?

— Noe forsøk på en fullstendig definisjon skal jeg holde meg fra å komme med. På alle områder innen en bedrift står man imidlertid til stadighet overfor spørsmålet om å treffe en optimal avgjørelse. Man erkjenner at det er en rekke motstridende hensyn som må tas, uten at avgjørel-

sen tilsynelatende kan bygges på kvantitative kriterier. I slike forbindelser kommer ofte «gammel erfaring», intuisjon og andre prisverdige egenskaper til anvendelse. Ved hjelp av operasjonsanalysen kan slike avgjørelser i meget stor utstrekning gis en kvantitativ basis. Som eksempler på den type problemer jeg her tenker på kan nevnes: optimalisering av innkjøps- og lagermengder, blandings- eller reseptproblemer i produksjonen ved valg av råstoffer og produkter, transport- og trafikkproblemer, produksjonsplanlegging, harmonisering av maskinpark og bemanning, utskiftingproblemer. De alminnelige kø- og «flaskehals»-problemer innen produksjon og ekspedisjon er karakteristiske felter for operasjonsanalysen. Allerede blant de eksemplene jeg her nevnte, vil nok de fleste bedrifter finne noen som de kan nikke gjenkjennende til. Er det så noe rart at næringslivet spent følger operasjonsanalysens utvikling her hjemme? Litteraturen har jo en rekke eksempler på denne typen problemstillinger som er løst ved hjelp av operasjonsanalyse — eller hvor man i alle fall har vært tjent med å få problemet belyst «på den nye måten».

— Er det egentlig «noe nytt» i de metoder som operasjonsanalytikerne bruker, — mener du det er riktig når det hevdes at vi står overfor en ny vitenskap?

— Metodene hentes fra de forskjelligste fagområder — f. eks. matematikken, sannsynlighetsregningen og den teoretiske statistikk, så for så vidt er det kanskje litt overdrevet å snakke om en helt ny vitenskap. Men på den annen side har en rekke forskere spesialisert seg innen temaet, og metoder som lineær programmering, Monte Carlo-simulering etc. har vel i noen utstrekning fått ord på seg for å være operasjonsanalytiske. På andre felter — f. eks. lager- og innkjøpskontroll — ligger imidlertid den skandinaviske og tyske bedriftsøkonomikk så langt fremme når det gjelder den analytiske analysemetode, at vi vel synes at våre engelsktalende kollegaer overdriver hvis de hevder at operasjonsanalysen her bringer noe nytt «til torgs». Ærlig talt, så er jeg ikke særlig opptatt av spørsmålet om operasjonsanalysen er en ny eller en rekke gamle vitenskaper. Det vesentligste må vel være at den oppdrar oss til i større utstrekning enn tidligere å være eksakte i våre vurderinger ved at de bygges på best mulige kvantitative kriterier. Ingen av oss trives vel egentlig med å være en slave av «gammel erfaring» og «intuisjon», selv om det kan være meget bra egenskaper å ta med på veien.

— Hvilke operasjonsanalytiske metoder mener du ligger best til rette for praktisk anvendelse i norske bedrifter?

— Det er litt vanskelig å svare på. Vi har jo ennå relativt få norske eksempler. Men allokeringsproblemer innen produksjon, og transportproblemer innen distribusjon, er dominerende problemfelter. Her kan lineær programmering kom-

me til anvendelse. Så har vi optimaliseringsproblemer innen lagring og innkjøp, som kan angripes ved hjelp av kjente metoder for maksimering «under bibetingelser», og endelig produksjonsplanlegging o. l. hvor kømodeller og Monte Carlo-simulering er nyttige instrumenter. Jeg tror dette er de mest sentrale felter for operasjonsanalyse i den nærmeste fremtid.

— Finnes det visse problemer som kan løses etter «kokebok-oppskrift»?

— Det er klart. Litteraturen inneholder mange eksempler på standardmodeller for lager- og innkjøpsoptimalisering, kjøproblemer, transportproblemer etc. Men det samme gjelder for disse oppskriftene som for alle andre: De må ikke brukes helt ukritisk. Det er selvsagt de lokale omstendigheter som må bestemme hvilket modellapparat som er det beste i en undersøkelse. Kan en konstatere at det er god overensstemmelse mellom «naturen» og standardmodellen, så er det all grunn til å dra nytte av arbeid som andre har gjort før. Man må bare være oppmerksom på at det kreves fagkunnskap for å kunne bedømme om en «kokebokoppskrift» passer i den aktuelle situasjon.

— Hvilken utdanning har operasjonsanalytikerne?

— Foreløpig har det vært svært lite organisert opplæring i operasjonsanalyse her i landet. Noen relativt kortvarige kurser har det vært mulig å delta i, men de er mer beregnet på personer som fra før har en utdanning som passer for de arbeidsoppgaver en må regne med å bli stilt overfor. Ser vi på medlemslisten for Norsk Operasjonsanalyseforening finner vi realister, statistikere, sivilingeniører og ikke minst sosialøkonomer. Alle disse har jo fagområder som grenser opp til operasjonsanalysen. Det vesentligste er kanskje at de er vant med en analytisk arbeidsmetode som kommer til nytte også i operasjonsanalytiske problemstillinger.

På den annen side er forutsetningen for et vellykket operasjonsanalytisk arbeid at man også besitter den nødvendige praktiske erfaring og bransjekunnskap. Det kan derfor meget vel tenkes at vi med tiden, når undervisningen ved våre universiteter og høyskoler har kommet inn i faste former også på dette feltet, vil få en egen gruppe operasjonsanalytikere med hovedbakgrunn i praktisk erfaring supplert med mer omfattende spesialkurs.

— Du nevnte Norsk Operasjonsanalyseforening. Kan du tilslutt si litt om foreningens virke og formål?

— Ja, foreningen ble stiftet 25. februar i år av en gruppe personer fra universitetene og høyskolene, statsadministrasjonen, de større konsulentfirmaene, de militære forskningsinstitutter og en

(Forts. side 18).

Bankkomiteens innstilling

Av cand. oecon. Mikael Selsjord

Den tredje og siste innstilling fra Penge- og Bankkomiteen av 1950 foreligger nå. Denne gangen er det lovene om sparebanker og forretningsbanker som komiteen har gjennomgått og revidert. Direktør Anders Frihagen har vært formann for komiteen, som ellers har vært sammensatt av direktørene Petter Jakob Bjerve, Arne Jensen, Knut Getz Wold og Fredrik H. Moe, cand. oecon. Kjell Holler og kontorsjef Per Mjelve.

Komiteens mandat var bl. a. å komme med forslag til mulige endringer og tillegg til de gjeldende lover om aksjebanker og sparebanker. Disse lover ble vedtatt i 1924 og er preget av den krisesituasjonen som rådde innen bankvesenet nettopp da. Den økonomiske struktur har endret seg betydelig siden den gangen. Mekaniseringen, industrialiseringen og overgangen til større økonomiske enheter har ført til at de krav som stilles til kredittinstitusjonene blir andre enn tidligere. Strukturen i kredittmarkedet er også blitt en annen i og med statsbankenes økte virksomhet. Dette har bl. a. skapt spesielle finansieringsproblemer som også har fått konsekvenser for forretnings- og sparebankene. Endelig kan det nevnes at selve vurderingen av bankene som et ledd i samfunnshusholdningen har skiftet. Ut fra en økonomisk helhetsbetraktning finner mange det nå naturlig at bankenes privatøkonomiske karakter kommer mer i bakgrunnen, og at bankene i stedet innordnes under de sosiale institusjoner. Dette synspunkt er kanskje mest relevant når det gjelder spørsmålet om samordning av bankenes kredittpolitikk med den offentlige økonomiske politikk, spesielt da penge- og finanspolitikken.

Den foreliggende innstilling gjør ikke mange forsøk på å brøye nye veier i banklovgivningen. Komiteen tar stort sett utgangspunkt i de gjeldende lover og justerer disse i samsvar med de erfaringer en har høstet. Lovreglene for de to bankgrupper er så vidt mulig søkt samordnet, slik at skillet mellom sparebankenes og forretningsbankenes virksomhet er blitt mindre. Der ved skulle sparebankene i distrikter hvor det ikke er forretningsbanker, lettere kunne tilfredsstille behovene for banktjenester. Komiteen foreslår videre at en rekke detaljbestemmelser i de gjeldende lover sløyfes. Begrunnelsen for dette er at slike bestemmelser snarere hører hjemme i bankenes vedtekter enn i selve loven. De gjeldende lover fastsetter en rekke forholdstall mellom visse poster i bankenes balanser, f. eks. mellom egenkapital og gjeld, egenkapital og garantiansvar osv. Under og etter krigen har de pengemessige forhold endret seg så mye at det ikke vil tjene den egentlige hensikt at disse krav oppfylles. Dette gjelder f. eks. de maksimumsgrenser loven

stiller for lån til en enkelt kunde, for bankenes garantiansvar osv. Komiteen har derfor gått nøye igjennom disse ting og foreslått nye forholdstall som skulle passe bedre til behovene i dag, uten at sikkerhetskravet derved blir vesentlig redusert. Bankenes sikkerhet er ellers foreslått styrket ved opprettelse av et sikringsfond for hver av bankgruppene.

Alle disse lovendringer kan sies å være av en nokså rutinemessig karakter som ikke reiste stridsspørsmål. Det gjorde derimot forslaget til nye bestemmelser om bankenes kassereserver og betemmelsen om offentlig representasjon i bankenes ledelse. Kravet til den likvide reserve foreslås skjerpet både når det gjelder reservens størrelse og arten av de objekter som går inn i reserven. Av obligasjoner er det således bare stats- og statsgaranterte papirer som godtas, og for en del av reserven kreves det dessuten at obligasjonene skal forfalle til betaling innen 3 år. Foruten å sikre bankenes likviditet vil denne bestemmelse også ha penge- og finanspolitiske virkninger.

Det er en alminnelig oppfatning at den gjeldende ordning med innskytervalgte representanter i bankenes ledelse ikke virker etter forutsetningen. Det foreslås derfor at kommunene skal velge halvparten av medlemmene i sparebankenes forstanderskap. Komiteens flertall foreslår videre at i forretningsbanker med forvaltningskapital på 100 mill. kr. eller mer skal Kongen nevne opp den fjerdepart av medlemmene i representantskapet som etter gjeldende lov velges av innskyterne. Et mindretall i komiteen foreslår også at i forretningsbanker med forvaltningskapital på 500 mill. kr. eller mer skal Kongen nevne opp et eller to medlemmer av styret, alt etter hvor mange ikke-kongevalgte medlemmer dette består av. Disse forslag representerer noe helt nytt i norsk banklovgivning. I motivene til lovforslaget blir det pekt på at det vil være en styrke for bankene og mer tilfredsstillende ut fra alminnelige samfunnsøkonomiske synspunkter at en videre krets av interesser på denne måte blir representert i bankenes ledelse. Det er videre anført at forslagene er et uttrykk for at det av penge- og økonomisk-politiske grunner er nødvendig at kredittinstitusjonenes virksomhet blir sett i sammenheng med penge- og finanspolitikken.

I Penge- og Bankkomiteens innstilling av 19. mai 1954 om bankinspeksjonen heter det at «Hjemmel for statsmyndighetene til å gjøre slike vedtak (dvs. penge- og kredittpolitiske vedtak) eller gi slike retningslinjer antas i tilfelle å burde gis ved bestemmelse i lovgivningen om vedkommende kredittinstitusjoner eller ved egen lov». I den foreliggende innstilling avfeier imidlertid

Norge i europeisk økonomisk samarbeid

«Norge i et utvidet europeisk økonomisk samarbeid».

(Skriftserien «Økonomi», nr. 35, utgitt av Næringsøkonomisk Forskningsinstitutt).

138 sider, kr. 8,—.

Dannelsen av den kontinental-europeiske tollunion har på mange måter endret grunnleggende økonomiske forhold i Vest-Europa. Etter hvert som fellesmarkedet gjennomføres, vil virkningene bli følbare på mange måter, både forutsette og ikke forutsette. For den som bare har fulgt diskusjonene omkring markedsdannelsene i Vest-Europa mer perifert gjennom de alminnelige nyheter i presse og radio vil publikasjonen fra Næringsøkonomisk Forskningsinstitutt være meget nyttig. Den gir en kortfattet og grei sammenfatning både av Romatraktatens innhold og av

frihandelsforhandlingene fram til siste årsskifte.

Virkningene for norsk økonomi av et eventuelt vest-europeisk frihandelsområde, hvor alle 17 OEEC-land er med, analyseres i et eget kapitel. I kortfattet form gis her et sammendrag av materiale som i alle fall delvis har vært publisert tidligere. Analysen tar sitt utgangspunkt i den bestående økonomiske struktur og får dermed et noe statisk preg, — dynamikken i de nye markedsdannelser kommer i bakgrunnen.

De to siste kapitler stiller spørsmålet om Norge bør slutte seg til et europeisk frihandelsområde, og om dannelsen av et nordisk fellesmarked vil bidra til å løse de problemer som reiser seg ved de nye europeiske markedsdannelser. I dagens situasjon er dette neppe en helt relevant problem-

stilling. En kan stille spørsmålet om Norge vil være tjent med passivt å vente og ta standpunkt til eventuelle markedsdannelser når planene foreligger fullt ferdige, — eller om man aktivt skal være med på å skape en forhandlingssituasjon som i sin tid kan gi grunnlag for nye forhandlinger med De Seks om en multilateral markedsintegrering mellom alle 17 OEEC-land. Dette spørsmål er riktignok først blitt aktuelt etter bruddet i forhandlingene i november 1958, men det ville utvilsomt ha gitt publikasjonen fra Næringsøkonomisk Forskningsinstitutt større aktualitet om den også hadde gått inn på de ulike sider av slike problemstillinger.

Johan Skutle.

Redaksjonsutvalg

Hovedstyret i Sosialøkonomisk Samfunn har oppnevnt et nytt redaksjonsutvalg for Sosialøkonomen med følgende sammensetning:

Even S. Engelstad, varamann Arne Holm.

Einar Magnussen, varamann Johan Frøland.

Johan Skutle, varamann Ivar Stugu.

Per Sletten, varamann Finn Molvig. Kjell Storvik, varamann Thorleif Vernholt.

Bjørn Thalberg, varamann Gunnar Bramnes.

Hjørvard Vågdal, varamann Steinar Sørbotten.

komiteen spørsmålet ved å si at «Den antar at slike bestemmelser i tilfelle bør gis ved særskilte lover». Dette er et standpunkt som kunne trenge en mer fyldig begrunnelse. Det er neppe tvil om at det i dag er behov for en videre utbygging av de penge- og kredittpolitiske virkemidler. Dette er ett alternativ for å få samordnet bankenes virksomhet med den offentlige økonomiske politikk. Et annet alternativ er en sosialisering av bankvesenet. Innstillingen ville virket atskillig mer solid hvis den også hadde inneholdt en utredning om hvilke penge- og kredittpolitiske virkemidler det kunne være tale om å bygge inn i banklovgivningen. Utredningen burde i tilfelle også drøftet hensiktsmessigheten av en slik lovgivning kontra bruk av særlover. Da disse spørsmål har nær tilknytning til spørsmålet om en sosialisering av bankvesenet, savnes også en utredning om denne sak. Det kan her pekes på at det i komiteens mandat heter at en «finner det ønskelig å få utredet spørsmålet om hvorvidt og

eventuelt i hvilken utstrekning bankmessig virksomhet bør overtas av og for fremtiden beholdes for det offentlige». En objektiv utredning om disse ting kunne også skaffet mer klarhet over bankenes fremtidige stilling og dessuten gitt grunnlag for en mer saklig debatt om bankvesenet.

Det er spesielt på ett punkt at innstillingen synes å være motivert ut fra penge- og kredittpolitiske synspunkter. Dette gjelder bestemmelsen om offentlig representasjon i de større forretningsbankers ledelse. En kan her være tilbøyelig til å være enig i visse synspunkter som kom til uttrykk i komitemedlem Moes dissens. Han peker bl. a. på at et offentlig oppnevnt mindretall i ledelsen neppe vil få slik innflytelse at det vil kunne påvirke bankenes virksomhet slik som anført i begrunnelsen. Saken kommer imidlertid i en annen stilling hvis bestemmelsen — som Moe antyder — er et ledd i en videregående politisk målsetting.

Energiforsyning og økonomisk vekst

Av cand. oecon. Reidar Melien

Velstandsøkning og økonomisk vekst har — kanskje særlig i de senere år — vært et sentralt tema så vel i økonomisk-teoretisk debatt som i økonomisk politikk. Det er kommet et stort antall teoretiske avhandlinger om dette emne, og i mange land har store kommisjoner vært i arbeid for å klarlegge mulighetene og betingelsene for økonomisk vekst på lengre sikt. Den oppmerksomhet som er blitt rettet mot den mer langsiktige økonomiske utvikling, har ført til en bedre avklaring av de problemer en trolig vil komme til å stå overfor i tiden som kommer.

Blant de mest grunnleggende spørsmål som melder seg når en skal bedømme mulighetene for fortsatt økonomisk vekst, er — foruten befolkningsutviklingen — spørsmålet om hva verden har av råstoff- og energireserver. I det følgende skal jeg — på grunnlag av foreliggende materiale — forsøke å gjøre noen betraktninger omkring de mer langsiktige perspektiver med hensyn til energiforsyningen.

1. De langsiktige perspektiver i energiforsyningen sett i verdensmålestokk.

Verdens samlede forbruk av primærenergi (*kommersielle og ikke-kommersielle energislag*) har økt med gjennomsnittlig 2 prosent pr. år gjennom de siste 100 år. En vekst på 2 prosent fra år til år synes kanskje ikke så stor når en betrakter kortere perioder, men det betyr at verdens samlede energiforbruk er mer enn 7-doblet fra 1860 og fram til i dag. Om en ser bare på de såkalte *kommersielle* energislag — kull, olje, naturgass og vannkraft — har den tilsvarende veksten vært 3¼ prosent. Og det betyr at totalforbruket av kommersiell energi er bortimot 25 ganger større i dag enn i 1860.

Når en ser bort fra krigsårene 1914—18 og 1939—45 og depresjonsårene 1929—32, har verdensproduksjonen av kommersiell energi vist en ubrutt økning siden 1860. I de mellomliggende vekstperioder har produksjonen av kull, olje, naturgass og vannkraft sett under ett økt med gjennomsnittlig:

4½ prosent	pr. år	fra 1860	til 1913
4	»	»	» 1919 » 1929
5	»	»	» 1932 » 1939
5½	»	»	» 1945 » 1953

Et anslag som er gjort over energiforbruket i de ulike deler av verden i 1952, viser at det her eksisterer kolossale regionale ulikheter. Nord-Amerika, med 6—7 prosent av verdensbefolkningen, hadde godt og vel 44 prosent av verdens samlede energiforbruk. Tilsammen hadde Nord-Amerika og Europa — medregnet Sovjet-Samveldet — hele 80 prosent av verdens energiforbruk i 1952, men bare 30 prosent av jordens befolkning.

Energiforbruket *pr. hode* i Nord-Amerika var godt og vel 3 ganger så høyt som i Europa i 1952, bortimot 10 ganger så høyt som i Sør- og Mellom-Amerika og 15—20 ganger høyere enn i Afrika og Asia. Utviklingen fra 1938 og fram til 1952 synes ikke over alt å ha gått i retning av en utjamning av forskjellen i energiforbruket *pr. hode*. Sovjet og Asia har bedret sin relative stilling siden 1938, men for den øvrige del av verden er forskjellen i det gjennomsnittlige energiforbruk *pr. hode* blitt større sammenlignet med Nord-Amerika.

Før jeg går over til de betraktninger jeg skal gjøre omkring de framtidige perspektiver i verdens energiforsyning, vil jeg presisere at det ikke er meningen her å framsette noen prognoser eller å komme med noen spådommer om den videre utvikling i verdens energiforbruk. Det jeg skal forsøke på, er å kaste et visst lys over de muligheter som fra et *energisyndspunkt* synes å eksistere for en fortsatt økonomisk vekst.

Verdens energireserver.

De såkalte konvensjonelle energikilder er — med unntak av vannkraften — naturrikdommer som etter hvert tømmes ut. På atomkonferansen i Geneve i 1955 ble det lagt fram anslag over størrelsen på verdens samlede reserver av konvensjonelle energikilder. Disse anslag gikk ut på at de samlede reserver av kull, olje og naturgass var av en størrelsesorden på tilsammen 3 500 milliarder kulltonn. Av disse reserver sto kullene for 3 000 milliarder tonn, oljen for 200 og naturgassen for 100 milliarder kulltonn. I tillegg ble det kalkulert med en energireserve i oljeskifer og tjæresand på i alt ca. 150 milliarder kulltonn. De fornybare vannkraftressurser ble angitt til å ville gi en energimengde tilsvarende 2,5 milliarder kulltonn pr. år. For å illustrere hva disse anslag innebærer kan en sammenligne dem med de tilsvarende tall for verdensforbruket i 1950. Da kommer en til at med 1950 års forbruk vil kullene vare i 1875 år, oljen i 285 og naturgassen i 370 år. Utnytting av energireservene i oljeholdig skifer og tjæresand ble anslått til å ville gi i alt 150 milliarder kulltonn, og det tilsvarer 215 års forbruk målt med størrelsen av verdensforbruket av olje i 1950.

Dersom nå forbruket av primærenergi forutsettes å øke med gjennomsnittlig 2 prosent pr. år fram til 2050, vil de samlede gjenstående reserver av konvensjonelle energikilder bli redusert til om lag 150 års videre forbruk målt med det årsforbruk en da vil få. Med en gjennomsnittlig årlig vekstrate på 3 prosent vil de gjenstående reserver i 2050 være redusert til omtrent 40 års videre forbruk. Disse enkle regnestykker synes

ved første øyekast å tyde på at de kjente reserver av konvensjonelle energikilder vil være mer enn tilstrekkelig til å muliggjøre en vekst i verdensøkonomien i de kommende 100 år, som med kvantitative mål kan være like rask relativt sett som den veksten en har hatt siden midten av det forrige århundre. Å trekke en slik konklusjon på dette grunnlag ville imidlertid være forhastet.

Det moderne samfunn — slik vi i dag kjenner det — forutsetter ikke bare at energitilgangen *totalt sett* er tilstrekkelig, men nesten like viktig er det at tilgangen på energi i de ulike *former* er avpasset etter behovene. Snakker en om primærenergi vil dette si at med den teknikk og levestandard som de utviklede samfunn i dag har, vil det være nødvendig med en viss «balanse» i tilgangen på henholdsvis fast og flytende brensel. Eller mer konkret uttrykt: Uten en tilstrekkelig tilgang på *flytende* brensel vil den videre utvikling bli sterkt hemmet, dersom en må regne med at uunnværlige tekniske hjelpemidler som f. eks. forbrenningsmotoren også i framtiden vil kunne brukes bare såfremt en har tilgang på flytende brensel. Det synes å være nokså stor enighet om at en tilstrekkelig tilgang på olje er en vesentlig forutsetning for fortsatt økonomisk vekst, i hvert fall om en ikke anlegger en alt for langsiktig synsvinkel.

I diskusjonen omkring de framtidige energiforsyningsproblemer er det særlig spørsmålet om hvor lenge oljereservene vil vare, som har vært omstridt. De nyeste anslag jeg har sett for størrelsen på de påviste oljereserver er litt over 30 milliarder tonn. Østblokklandenes reserver er da ikke tatt med. Ekspertene antar imidlertid at det i framtiden vil kunne utvinnes i alt ca. 200 milliarder tonn olje. En gjenstående oljereserve på ca. 200 milliarder tonn ville med dagens forbruksnivå (verdensproduksjonen i 1958 var anslått til ca. 900 millioner tonn) strekke til i 220—230 år framover. Men veksten i oljeforbruket som en vel fortsatt må regne med, vil sannsynligvis forkorte varigheten av disse antatte reserver betraktelig. Siden århundreskiftet og fram til i dag har verdens oljeproduksjon økt med gjennomsnittlig 6,8 prosent pr. år. Om veksten i forbruket fortsetter i samme tempo fra år til år, vil vi om 30—35 år ha brukt opp halvparten av de 300 milliarder tonn. Og dersom verdensforbruket stabiliseres på det nivå en da vil få, vil de resterende 100 milliarder tonn vare i ca. 15 år til. Dette gir utvilsomt et adskillig mørkere bilde med hensyn til mulighetene for økonomisk vekst på lengre sikt sett fra et tradisjonelt energisynspunkt, enn det bilde en får om en betrakter de antatte reserver av konvensjonelle energikilder *under ett*. Hadde det med andre ord eksistert større substitusjonsmuligheter i energiforbruket mellom de ulike slag primærenergi enn tilfellet i dag er, ville de langsiktige perspektiver i energiforsyningen åpenbart vært lysere. En kan selvsagt ikke se bort fra at den tekniske utvikling kan føre til endringer i dette forhold, og det kan bl. a. *derfor* være grunn til å være noe forsiktig med å male framtidsutsiktene for mørke på grunnlag av de

varigheten av verdens oljereserver og de konsekvenser oljeknapphet kan få for den videre økonomiske utvikling.

Atomenergien.

Når en skal gjøre noen betraktninger omkring mulighetene for økonomisk vekst på lengre sikt sett fra et energisynspunkt, er det som kjent ikke lenger dekkende å se bare på de konvensjonelle energikilder. En ny energikilde er nå kommet til: *atomenergien*. Det er selvsagt umulig i dag å ha noen begrunnet mening om hvilken rolle atomenergien vil komme til å spille i verdens framtidige energiforsyning. Visse refleksjoner kan en imidlertid gjøre seg allerede på det nåværende stadium av utviklingen på dette felt.

Kjerneenergi kan, så vidt en i dag vet, frigjøres enten ved at tunge atomkjerner — dvs. uran 235, uran 233 og plutonium — *spaltes* eller ved at lette atomkjerner — dvs. vannstoffatomer — *smeltes sammen*. Den første typen kjerneenergi kalles *fisjonsenergi* og den andre typen *fusjonsenergi*. Hittil er det bare fisjonsenergien en har klart å mestre. Når en vannstoffbombe eksploderer, er det fusjonsenergi som frigjøres. Om det vil lykkes å komme fram til en kontrollert utnyttning av fusjonsenergien kan ingen i dag svare på med sikkerhet. I alle fall synes det for øyeblikket å være et godt stykke fram til den dag da en eventuelt kan ta fusjonsenergien i bruk i den alminnelige energiforsyning.

Av de grunnstoffer som finnes ute i naturen er det bare uran 235 som er direkte spaltbart. Uran 238 — som utgjør hele 99,3 prosent av det naturlige uran — er ikke direkte spaltbart. Uran 238 omdannes imidlertid under nøytronbestrålingen i en atomreaktor til plutonium, som er et spaltbart materiale på samme måte som uran 235. Det naturlig forekommende grunnstoffet torium kan på samme måte omdannes til spaltbart materiale, nemlig uran 233. Uran og torium er med andre ord de eneste naturlige «energiråstoffer» for framstilling av atomenergi (fisjonsenergi). Hvor store de samlede reserver av disse energiråstoffer er, kan ikke angis med noen særlig stor grad av sikkerhet. De antydninger som ble gjort på atomkonferansen i Geneve i fjor høst, gikk ut på at de største uranprodusenter i dag i den vestlige verden antas å ha en uranreserve tilsvarende om lag 4 millioner tonn uranoksyd. Og verdens samlede reserver ble anslått til ca. 10 millioner tonn. At dette representerer betydelige potensielle energiresurser vil en forstå når en vet at ett gram uran 235 frigjør en energimengde, når det spaltes i en atomreaktor, som er like stor som det latente energiinnhold i 2,6 tonn kull. Sett på den måten representerer jordens antatte uran- og toriumforekomster en langt større energireserve enn de gjenstående reserver av kull, olje og naturgass.

Det avgjørende spørsmål en i denne forbindelse kan stille med hensyn til atomenergiens rolle i den framtidige energiforsyning, er om atomenergien en gang i framtiden vil kunne nyttes til

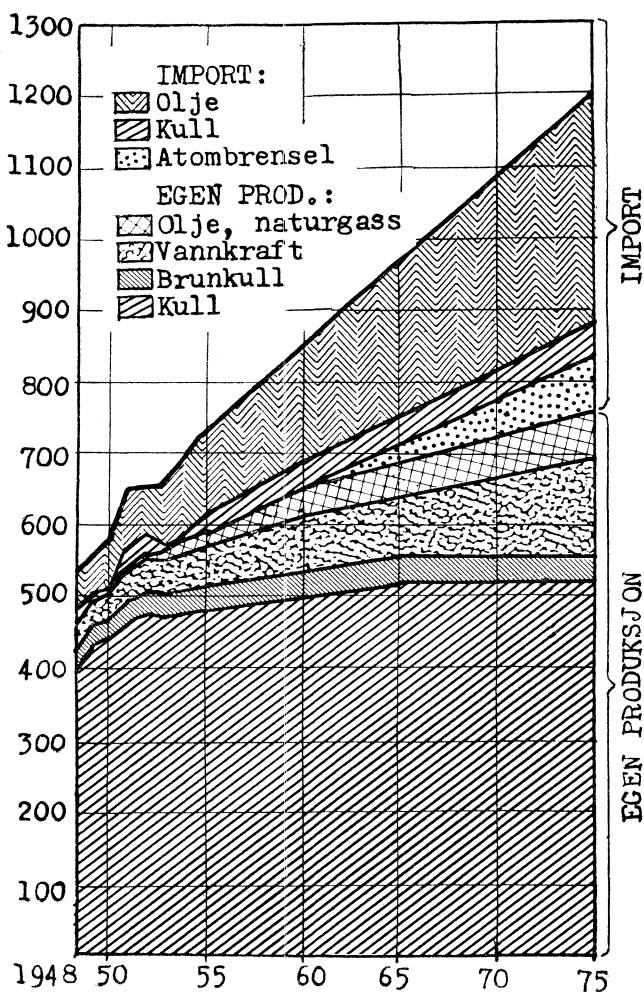
dekning av verdens samlede *drivkraft*behov, eller i hvilken utstrekning det kan skje. Oljen er i dag så å si den eneste brukbare energikilde til dekning av store deler av dette energibehov. Det gjelder i første rekke bil- og flytrafikken. Verdens skipsflåte drives også for den alt overveiende del med olje i dag, men tidligere var det kull som var skipsdrivstoffet. Allerede nå vet vi at atomenergien — foruten til produksjon av stasjonær energi — kan anvendes til framdrift av skip. Dermed har det åpnet seg muligheter for å erstatte oljen med atomenergi på et forbruksområde hvor flytende brensel så å si er enerådende i dag. Og dersom det blir teknisk mulig og helsemessig forsvarlig å anvende atomenergi også i biler, fly, tog og mindre fartøyer, vil verden ikke bli stilt overfor noen katastrofe den dag oljen tar slutt.

Om nå fisjonsenergien en gang i framtiden på en tilfredsstillende måte vil kunne anvendes til dekning av alle typer energibehov, har ikke verden dermed løst sitt energiproblem for all framtid. Selv om verdens uran- og toriumforekomster representerer enorme energimengder om de blir utnyttet til produksjon av atomenergi, er de likevel *begrensede*. Det er først når en eventuelt kan ta fusjonsenergien i bruk at en kan si verden har funnet fram til en permanent løsning på sitt energiproblem.

Om jeg skulle forsøke å gi en oppsummering av de betraktninger jeg har gjort omkring perspektivene i den framtidige energiforsyning sett ut fra en global synsvinkel, vil jeg si at energitilgangen synes å kunne muliggjøre en fortsatt vekst i verdensøkonomien, i hvert fall i de kommende 40—50 år, i samme tempo som veksten i de forløpne 100 år. Selv uten bidrag fra atomenergien eller eventuelt andre nye energikilder synes det å være mulig.

Visse forbehold må imidlertid knyttes til denne konklusjon: Den *faktiske* utvikling i verdens energibehov framover, vil åpenbart kunne bli nokså forskjellig alt etter *hvor* veksten i verdensøkonomien kommer. Om en f. eks. tenker seg at den framtidige velstands- og inntektsøkning i særlig grad vil komme de såkalte underutviklede områder til gode, slik at utviklingen ville gå i retning av at «amerikansk levemåte» ville bli vanlig i de øvrige deler av verden, da ville verdens energibehov vokse kolossalt. Det gjennomsnittlige energiforbruk pr. hode i USA i dag overført på hele jordens befolkning, ville bety at verdens samlede energiforbruk måtte 6-dobles.

Ved en vurdering av mulighetene for økonomisk vekst på lengre sikt sett fra et energisynspunkt, må en videre ta i betraktning at det i framtiden kan komme til å oppstå helt nye energibehov. Slike nye energibehov kunne f. eks. være at en i stor skala måtte begynne å lage friskt vann av sjøvann, eller at en — på grunn av knapphet på mineralressurser — skulle bli henvist til i stort omfang å nyttiggjøre seg råstoffer som finnes i havet. Om den framtidige utvikling skulle innebære at slike nye energibehov

OEEC-landenes energiforbruk (mill. kulltonn).
Faktisk forbruk 1948—1955 og prognose 1956—1975.

oppstår, vil verdens samlede behov for energi øke langt sterkere for at en bestemt vekst i produksjon og levestandard skal kunne oppnås enn det som tidligere har vært tilfelle.

2. Vest-Europas stilling.

På bakgrunn av de betraktninger jeg har gjort om de langsiktige perspektiver i verdens energiforsyning skal jeg gå over til å se litt på stillingen for vår egen verdensdel.

Europas reserver av konvensjonelle energikilder består først og fremst av kull. De kjente forekomster av olje og naturgass er svært beskjedne. Europas vannkraftreserver er heller ikke av en slik størrelsesorden at de vil kunne møte noen vesentlig del av veksten i energibehovet sett på lengre sikt. Ser en reservene av de konvensjonelle energikilder *under ett* og sammenlikner Europa med de øvrige deler av verden, synes stillingen for vår verdensdel å være ganske bra relativt sett. Ifølge beregninger gjort av FN's sekretariat i 1955, hadde de forskjellige geografiske områder påviste energireserver som i forhold til folketallet var av følgende størrelsesorden:

Nord-Amerika	75 mill. kWh pr. hode				
Sovjet-Samveldet	53 » » » »				
Australia og New Zealand m. v.	21 » » » »				
Europa (unnt. Sovjet)	14 » » » »				
Afrika	10 » » » »				
Sør-Amerika	4,5 » » » »				
Asia	3 » » » »				
Mellom-Amerika	2,3 » » » »				

Om Europa rager ganske høyt oppe på denne statistikk, står likevel vår verdensdel — og spesielt Vest-Europa — i en utsatt stilling når det gjelder energiforsyningen, fordi vi ikke har noen oljereserver av betydning. Vest-Europa er henvist til å importere så å si all flytende brensel. Det gjør at Vest-Europas økonomi er særdeles sårbar overfor forstyrrelser i den internasjonale omsetning av mineraloljer. Suez-krisen viste det tydelig.

I de siste 3—4 år har det innenfor OEEC vært arbeidet mye med energiproblemene. Og de mer langsiktige perspektiver er ofret stor oppmerksomhet.

For årene fram til 1975 er det utarbeidet prognoser over den forventede utvikling i medlemslandenes energiproduksjon og -forbruk. Fra 1955 til 1975 ventes forbruket av primærenergi å ville øke fra 730 mill. kulltonn til ca. 1 200 mill. tonn, dvs. med ca. 65 prosent eller med 2,5 prosent pr. år. Landenes egen energiproduksjon ventes å ville øke med bare knapt 30 prosent i samme tidsrom. Det vil bety at «gapet» mellom produksjon og forbruk vil øke betraktelig. Importandelen i Vest-Europas energiforbruk er beregnet å ville stige fra 20 prosent i 1955 til 37 prosent i 1975.

Den antatte veksten i OEEC-landenes energiforbruk bygger på den forutsetning at landenes samlede produksjon (bruttonasjonalproduktet) vil øke med 80 prosent fra 1955 til 1975, dvs. en vekst på gjennomsnittlig 3 prosent fra år til år. Forutsatt at totalinvesteringene (boliginvesteringene holdt utenfor) øker i samme tempo som bruttonasjonalproduktet, vil investeringene i energisektoren måtte legge beslag på en større andel av totalinvesteringene i årene fram til 1975 enn tilfelle var i 1954. Men selv om det regnes med at en større del av de nasjonale ressurser må anvendes til investeringsformål i energisektoren, vil landene likevel være henvist til å importere en stadig større del av sitt samlede energiforbruk. Det vil med andre ord si at energiforsyningen vil komme til å belaste landenes økonomi sterkere enn før, både sett fra et generelt nasjonaløkonomisk synspunkt og ganske spesielt fra et valutamessig synspunkt.

Forklaringen på dette er for det første at den vest-europeiske kullproduksjon vil bli dyrere. For å kunne opprettholde en produksjonsutvikling som svarer til en produksjonsøking på ca. 1 prosent fra år til år fram til 1965 og som deretter forutsettes å stabiliseres på dette nivå fram til 1975, regnes det med en investering på hele 10,5 milliarder dollar. Det svarer til 7,3 prosent av de kalkulerte totalinvesteringer i energisektoren i 20-årsperioden 1955—1975. Denne investerings-

innsats anses altså nødvendig for å kunne øke Vest-Europas kullproduksjon i dette tidsrom med ca. 10 prosent.

Det relativt sett økte investeringsbehov i energisektoren forklares videre ved at OEEC-landene regner med å investere betydelige beløp i atomkraftverk i tiden framover. Disse planer skal jeg komme tilbake til senere.

På bakgrunn av den utvikling som ventes i landenes egen produksjon av primærenergi, regnes det med at OEEC-landene nesten vil 3-doble sitt oljeforbruk fra 1955 til 1975. Og da størsteparten av oljen må importeres, ventes utgiftene til import (netto) av olje og oljeprodukter å ville øke fra ca. 2 milliarder dollar i 1955 til bortimot 6 milliarder i 1975, angitt i 1955-priser. Forøvrig regnes det også med at Vest-Europa må importere en del kull fra USA. Denne importen er anslått til å ville komme opp i 50 millioner tonn i 1975, svarende til en importutgift på ca. 1 milliard dollar etter prisene i 1955.

Når en forholdsvis større del av de tilgjengelige produktive ressurser i årene framover vil måtte anvendes til det formål å skaffe en tilfredsstillende energiforsyning, kan ikke det sies å være noe spesielt for Vest-Europa. Etter hvert som en blir henvist til å nyttiggjøre seg energiereserver som er dyrere å utvinne, vil denne utvikling gjøre seg gjeldende over alt i verden. Det som imidlertid synes å sette Vest-Europa i noen grad i en særstilling, er den økte avhengigheten av energitilførsler utenfra. Denne utvikling innebærer betydelige risikomomenter, ikke minst fordi importavhengigheten i stor utstrekning er ensbetydende med avhengighet av olje fra Midt-Østen. At mulighetene for å oppnå en fortsatt vekst i Vest-Europas økonomi i så vidt sterk grad synes å være avhengig av utviklingen i et så politisk ustabilt område som Midt-Østen, er selvsagt noe en må være oppmerksom på. Den usikkerhet med hensyn til den framtidige energiforsyning som denne avhengighet representerer, må sees som noe av bakgrunnen for de programmer for utnyttning av atomenergien som mange vest-europeiske land nå har lagt opp.

Den store, forventede veksten i forbruket av elektrisk kraft gir muligheter for å ta atomenergien i bruk i større skala. For OEEC-landene under ett, ventes elektrisitetsforbruket å ville øke fra 358 milliarder kWh i 1955 til ca. 1 300 milliarder kWh i 1975, eller godt og vel en 3½-dobling. Den anslåtte forbruksveksten i de enkelte land i 20-årsperioden varierer fra 2½-dobling til bortimot en 5-dobling.

Storbritannia var det første land som la opp et mer langsiktig program for bygging av atomkraftverk. I februar 1955 la den britiske regjering fram et 10-årsprogram hvor det ble tatt sikte på bygging av 12 atomkraftverk til en samlet kapasitet på 1,5—2,0 millioner kW innen utgangen av 1965. Programmet er senere blitt revidert, og planen er nå å bygge 19 atomkraftverk til en kapasitet på i alt 5—6 millioner kW innen utgangen av 1966. Det første av disse atomkraft-

(Forts. side 12).

HAR DU LEST?

Svensk konjunkturtest

Det svenske Konjunkturinstitutet har i 4—5 år foretatt regelmessige rundspøringer etter samme metode som den tyske IFO-test. Rundspørringene omfatter et stratifisert tilfeldig utvalg av bedrifter innenfor tekstil- og bekledningsindustri og jern- og metallvareindustri, og det innhentes både ex ante- og ex post-data for 9 variable (produksjon, ordretilgang, salgspris, investeringer, sysselsetting, lager etc.). I en artikkel i tidsskriftet «IFO-studien» (hefte 1/2, 1958), som utgis av IFO-instituttet i München, redigerer *Ake Lönngqvist* for en undersøkelse over treffsikkerheten av bedriftenes prognoser, basert på en sammenlikning mellom ex ante- og ex post-data for samtlige variable over en periode på ca. 2 år. Med de kriterier på «riktige» prognoser som er angitt i artikkelen, var treffsikkerheten (riktige prognoser i prosent av alle) for jern- og metallvareindustrien vel 61 prosent og for tekstil og bekleddning 65,5 prosent. Det var ingen iøynefallende forskjell på treffsikkerheten hos store og små bedrifter. Innen begge industrigrener var treffsikkerheten størst for salgspriser og sysselsetting, minst for ordretilgang.

Siste nr. av Det internasjonale pengefonds «Staff Papers» (Nov. 1958) inneholder en artikkel om «Wage-price links in a prolonged inflation», skrevet av Fondets tidligere mangeårige forskningssjef E. M. Bernstein. Artikkelen behandler årsakene til at så mange land har indeksregulerte lønninger og de problemer som dette medfører. Forfatteren anfører en rekke argumenter mot en sammenbinding av lønninger og priser, men framholder til slutt at selv om en slik binding «ikke er noe middel til å gjenopprette stabilitet i en økonomi som lider av inflasjon, så er det feilaktig å tro at den er årsaken til fortsatt inflasjon». I et appendix blir det gitt en oversikt over lønns-og-pris-bindinger i 17 forskjellige land.

Priser og lønninger

Statistisk teori og statistikkproduksjon

I de siste 10 år har det i Sverige pågått en til tider livlig debatt om den offisielle statistikkproduksjon, dens mål og midler. På den ene siden hevdes det at statistikkproduksjonen i større utstrekning enn hittil må ta sitt utgangspunkt i moderne statistisk teori. Motstanderne av denne oppfatning fremholder at disse synspunkter bunner i en overvurdering av den statistiske teori, og at «administrativt kunnande» er den vesentligste forutsetning for offisiell statistikkproduksjon.

Tore Dalenius har i *Ekonomisk Tidskrift*, nr. 1/1959 skrevet en artikkel som er et innlegg i denne debatten: «Statistisk teori och offisiell statistikkproduktion». I artikkelens første del gir forfatteren en oversikt over den statistiske vitenskaps utvikling og dens nåværende stilling. I annen del drøfter han den rolle den offisielle statistikkproduksjon kan og bør spille i et moderne «planeringssamhälle» og hvordan den med utgangspunkt i moderne statistisk teori kan bli grunnlag for «rational behavior» i «osäkerhetssituationer».

Vi har her i landet ikke hatt noen debatt tilsvarende den som har pågått i Sverige. Artikkelen til Dalenius gir imidlertid en kortfattet, men god oversikt over den statistiske teoris utvikling og dessuten en rekke synsmåter i forbindelse med statistikkproduksjon som det er vel verdt å stifte bekjentskap med.

Energiforsyning . . .

verk, Calder Hall, ble satt i drift i november 1956. Det har en kapasitet på 140 000 kW, om lag på størrelse med det kraftanlegg som nå bygges i Nea. De investeringer som kreves for å gjennomføre dette programmet er anslått til ca. 920 millioner pund, tilsvarende om lag 18,5 milliarder norske kroner. Ut over 1966 er det ikke lagt opp noe fast program, men det er antydning at Storbritannia vil ha en samlet atomkraftinstallasjon på noe mellom 20 og 30 millioner kW i 1975. Det er oppgitt at dersom disse utbyggingsplaner blir realisert, vil ca. 25 prosent av den totale elektrisitetsproduksjon i Storbritannia bli levert fra atomkraftverk i midten av 60-årene og hele 50—70 prosent i midten av 70-årene. Og atomelektrisitetens bidrag til dekning av det totale energiforbruk vil etter disse anslag utgjøre 5 prosent i 1965—66 og 15—20 prosent i 1975.

De seks fellesmarkedslandenes atomorganisasjon — EURATOM — la i mai 1957 fram et program som gikk ut på at de seks land i løpet av en 10-årsperiode skulle bygge atomkraftverk til en samlet kapasitet på ca. 15 millioner kW. Dette programmet synes i øyeblikket ikke å ville bli realisert i sin helhet innen utgangen av 1967. Det er nå antydning at EURATOM-landene i 1965 vil ha en samlet atomkraftinstallasjon på 3,5—4,0 millioner kW.

Vårt naboland — Sverige — har også lagt opp et stort program for bygging av atomkraftverk. Det første anlegget som nå er under bygging, vil bli en kombinert varme- og elektrisitetsproduserende reaktor. Den ligger i et forstadsområde til Stockholm, og planen er at reaktoren skal få en kapasitet på 15 000 kW elektrisitet og 70 000 kW varme. Går alt etter forutsetningene, vil om lag 12 000 leiligheter i Ågesta-området nær Stockholm bli «atomoppvarmet» fra begynnelsen av 1961.

Inntil 1965 tas det i Sverige sikte på å bygge 5—6 reaktorer med en samlet kapasitet på 450—600 MW varme for kombinert elektrisitet- og varmeproduksjon. Dessuten er det også planlagt bygd en ren elektrisitetsproduserende reaktor på 100 MW elektrisk effekt innen 1965.

De mer langsiktige mål svenskene har satt opp for sitt atomkraftprogram, er at *veksten* i elektrisitetsbehovet fra midten av 70-årene i sin helhet skal dekkes med elektrisitet fra atomkraftverk. På det tidspunkt regner de nemlig med å ha bygd ut all den utnyttbare vannkraft Sverige har.

En oppsummering av de foreliggende planer for bygging av atomkraft- og varmekraft i OEEC-landene gir som resultat at det i 1965 vil være en samlet atomkraftinstallasjon i medlemslandene på noe omkring 8,5 millioner kW. Forutsatt en utbyggingskostnad på gjennomsnittlig 350 dollar pr. kW vil det koste i alt 3 milliarder dollar eller godt og vel 20 milliarder kroner å bygge atomkraftverk med en samlet kapasitet på 8,5 millioner kW.

For 1975 er det antydning at vi vil ha en atomkraftverksinstallasjon på tilsammen 40—50 mil-

lioner kW i OEEC-landene. Med en gjennomsnittlig brukstid på 6 000 timer i året vil en få en produksjon av atomelektrisitet på i alt 240—300 milliarder kWh i 1975. Og det vil tilsvare 18—23 prosent av den forventede totalproduksjon av elektrisk kraft i medlemslandene i det nevnte år.

Norge.

Om jeg til slutt skulle si noen ganske få ord om Norges stilling når det gjelder den framtidige energiforsyning, er det våre store reserver av vannkraft som først må nevnes. En regner i dag med at de vannkraftressurser som økonomisk vil kunne bygges ut, fullt utbygd vil gi en årsproduksjon på 105—110 milliarder kWh i årgangskraft og gjennomgående bortimot 15 milliarder kWh i sesongkraft. Det vi hittil har bygd ut, utgjør således bare om lag $\frac{1}{4}$ av det som en i dag antar at landet har av nyttbar vannkraft. Og med det nåværende utbyggingstempo på ca. 400 000 kW i tilvekst pr. år, vil vi først ved århundreskiftet ha nådd full utbygging.

I Vest-Europa er det ikke noe land som har så store vannkraftressurser som Norge. Elektrisitetskomiteen i OEEC har anslått medlemslandenes nyttbare vannkraftressurser til å ville gi i alt ca. 530 milliarder kWh i årsproduksjon fullt utbygd. Det vil si at Norge har om lag $\frac{1}{5}$ av OEEC-landenes totale vannkraftressurser. Sett i forhold til folketallet er våre ressurser *enormt store* sammenlignet med hva de andre vest-europeiske land har. Videre er det også slik at vår vannkraft gjennomgående er betydelig billigere å bygge ut enn de aller fleste andre lands. Internasjonalt sett står Norge således i en svært gunstig stilling med hensyn til nyttbare reserver av billig vannkraft.

Av energireserver ellers har vi — foruten ved og torv — kull-leiene på Svalbard.

På bakgrunn av de langtidsbetraktninger som er gjort i det foregående, kan det med hensyn til opplegget av vår energipolitikk på lengre sikt hevdes at vi — til tross for at vårt vannkraft vil strekke til ennå i mange år — bør holde oss ajour med utviklingen når det gjelder utnyttningen av atomenergien. Dessuten kan det kanskje være grunn til å følge utviklingen i forbruket av flytende brensel med spesiell oppmerksomhet.

Litteraturhenvisninger:

1. «Proceedings of the International Conference on the Peaceful Uses of Atomic Energy, held in Geneva 8—20 August 1955», bind I, side 3—102.
2. «Europe's Growing Needs of Energy. How can they be met?», OEEC, Paris, mai 1956.
3. «Oil. The Outlook for Europe», OEEC, Paris, september 1956.
4. «The Electricity Supply Industry in Europe 1957—75», OEEC, Paris, april 1958.
5. Forskjellige dokumenter lagt fram under atomkonferansen i Geneve i september 1958.

Akademisk samling?

En redegjørelse for arbeidet med sammenslutning av Norges Akademikersamband og Embetsmenneskes Landsforbund

Av cand. oecon. Kolbjørn Pollen

Det har gjennom lengere tid vært arbeidet med å få i stand en sammenslutning mellom Embetsmenneskes Landsforbund og Norges Akademikersamband. På representantskapsmøtene i fjor i de to organisasjoner var dette arbeid kommet så langt at møtene enstemmig vedtok et utkast til nye lover for N.A. som bygget på en sammenslutning av de to organisasjoner. Utkastet var utarbeidet av formannen i N.A., sporveisdirektør C. F. Mathiesen. Møtene uttalte også at det burde arbeides videre med saken, slik at sammenslutningen eventuelt kunne finne sted på ekstraordinære representantskapsmøter allerede til høsten samme år.

I. Behovet for en sammenslutning.

1. Tidlig var man klar over at en koordinering av de to organisasjoners virksomhet var ønskelig. Det ble derfor inngått en samarbeidsavtale som etablerte et Samarbeidsutvalg hvor alle saker av felles interesse eller av prinsipiell natur kunne bli tatt opp til drøftelse. Sterke grunner taler nå for å utvide dette samarbeid, idet den nye tjenestetvistloven har konsentrert forhandlingsretten hos hovedsammenslutningene og nødvendiggjør en utbygging av disse. Slik utviklingen har gått og vel fortsatt vil gå, er det nødvendig å stå organisasjonsmessig meget sterkt dersom man skal ha håp om å nå resultater ved tariff-forhandlinger. For E.L. er det særlig viktig å få en organisasjonsform som kan styrke samholdet mellom dens grupper av embets- og tjenestemenn. Det står ikke til å nekte at ikke alle akademikergrupper har vist den samhörighet under vanskelige lønnsoppgjør som skal til for å oppnå det størst mulige totale resultat. Det kan heller ikke skjules at det hos enkelte grupper har vært en tendens til å måle hverandres akademiske utdanning og kvalitet på en måte som ikke kan føre til de beste resultater, iallfall totalt sett. Dersom man kunne finne fram til en organisasjonsmessig løsning som kunne gjøre slutt på, eller ihvertfall dempe, den nevnte tilbøyelighet, ville meget være vunnet. «Det indre liv» blant akademikerne kunne kanskje bli beriket og gi seg uttrykk i bedre slagkraft utad.

N.A. har ikke hatt vesentlig innflytelse på arbeidet med de statsansatte akademikers lønns- og arbeidsvilkår og har sett dette som en vesentlig hemske for sitt arbeid med å bedre akademikernes kår i alminnelighet. Det har også vist seg å være en nøye sammenheng mellom de privat- og statsansattes lønninger.

2. Ut fra dette ga de to organisasjoners styrer Samarbeidsutvalget i oppdrag å arbeide videre med sammenslutningssaken. Utvalget har bestått av formannen i N.A., direktør C. F. Mathiesen, Sambandets generalsekretær, advokat O. Trampe Kindt og generalsekretær A. Nagell i Den norske Ingeniørforening, samt formannen, viseformannen og fungerende sekretær i E.L., hen-

holdsvis rektor K. B. Sollesnes, professor G. Hygen og undertegnede.

Utvalget la i mars i år fram forslag til sammenslutning med utkast til nye lover og vedtekter for N.A. og E.L. Det er ikke her anledning til å gjøre detaljert rede for hele saken som forøvrig på mange måter er meget komplisert. Jeg vil bare trekke fram en del hovedpunkter som kan belyse den foreslåtte organisasjonsstruktur etter sammenslutningen. Først vil vi se på noen av grunnprinsippene ved den påtenkte sammenbygging av de to organisasjoner.

II. Organisasjonsprinsipper.

1. Den organisasjonsmessige oppbygging av en slik samleorganisasjon er ingen lett sak, fordi akademikerne organisasjonsforhold i det hele tatt er brogede.

For det første har vi de akademiske foreninger av faglig art som Ingeniørforeningen, Legeforeningen, Sosialøkonomisk Samfunn o. fl. som teller både offentlige ansatte funksjonærer og andre. Disse er nesten uten unntakelse tilsluttet N.A. Det er egne grupper for statsansatte tjenestemenn innen de fleste av disse foreninger, og nesten alle disse grupper er tilsluttet E.L.

For det annet finnes det et stort antall foreninger som dels har karakter av rene tjenestemannsforeninger og dels av både tjenestemanns- og av faglige foreninger, hvor utdannelsen hovedsakelig tar sikte på rekruttering av en bestemt etat. Flere av disse foreninger er tilsluttet begge organisasjoner, mens noen, fortrinnsvis av førstnevnte art, bare er tilsluttet E.L.

På lengre sikt kunne det være ønskelig med en mer rasjonell oppdeling. Samarbeidsutvalget har imidlertid ikke ansett det for realistisk ved denne anledning å forutsette en omorganisering av primærorganisasjonene. Man har vært henvist til å regne med de allerede eksisterende foreninger.

Utvalget har bygget på at samtlige foreninger som nå er tilsluttet E.L. går inn som medlemsforeninger i N.A. Det heter således i § 2 i utkastet til ny lov for N.A.: «Embetsmenneskes Landsforbund utgjør en selvstendig felles hovedsammenslutning for alle rene tjenestemannsorganisasjoner og selvstendige grupper av statsansatte innenfor Sambandet». Som foran nevnt er mange av disse foreninger allerede fra før medlem i N.A., men det står i dag utenfor ca. 25 med et samlet medlemstall på ca. 3500. Det er noe tvilsomt om alle disse kan opptas som medlemmer i N.A. fordi de ikke bygger på en akademisk utdanning. Alle E.L.s nåværende medlemsforeninger vil imidlertid fortsatt kunne bli stående som medlem i Landsforbundet, selv om de ikke skulle bli opptatt som medlemmer i N.A. Man har nemlig foreslått en særbestemmelse som gjør dette mulig.

Tilsvarende har utvalget forutsatt at alle de statsansatte grupper innen N.A. går inn i E.L. med sine medlemmer, eventuelt ved at det dannes slike grupper. Det heter således i § 3 i E.L.s vedtekter: «Alle rene embets- og tjenestemannsorganisasjoner og selvstendige grupper av statsansatte innen sambandet er automatisk medlem av Landsforbundet». I dag står ingeniørenes gruppe av statsansatte og politiembetsmennenes forening utenfor E.L., mens Legeforeningen og Tannlegeforeningen ikke har ferdigdannet sine grupper av statsansatte.

E.L. blir således hovedsammenslutning for alle grupper av statsansatte innen N.A. Som sådan blir den en overordnet instans i forhold til de statsansattes ervervsgrupper innenfor medlemsorganisasjonene i N.A., på det spesielle interesseområde som E.L. ivaretar. Denne ordning med en «ervervsgruppe» for de statsansatte peker lenger. Det er mulig at det kan bli aktuelt med en lignende ervervsgruppe for de kommunalt ansatte. Kanskje blir det med tiden også behov for en ervervsgruppe for privat ansatte.

2. Spørsmålet om hvilken grad av uavhengighet E.L. bør eller må ha i forhold til N.A.s ledelse har naturligvis vært et meget viktig tema for utvalget.

Utvalget peker på at det er en selvfølge at E.L. blir den organisasjon som også for fremtiden skal utøve forhandlingsretten vis a vis staten som hovedsammenslutning i henhold til Tjenestetvistlovens § 3. En omorganisering må således ikke vesentlig forandre E.L.s nåværende status, dersom E.L. fortsatt skal kunne betraktes som hovedsammenslutning i henhold til loven. Selv for å kunne få en mer begrenset forhandlingsrett etter lovens § 3 pkt. 3 kreves det at vedkommende tjenestemannsorganisasjon skal utgjøre «en selvstendig» del av den yrkesorganisasjon som den tilhører.

På den annen side ville ikke fusjonen ha noen praktisk betydning dersom det ikke ble etablert et visst avhengighetsforhold til N.A. Problemet er søkt løst ved at N.A.s styre får alle viktige saker og prinsipielle spørsmål til uttalelse før det blir tatt endelig standpunkt til dem i E.L.s organer. Det vil også bli en viss koordinering av arbeidet ved at det i Sambandsstyret sitter medlemmer fra E.L.s styre (jfr. nedenstående avsnitt). Likeledes vil arbeidet i de to organisasjoners sekretariater bli bedre koordinert.

III. Nye lover og vedtekter.

1. Samarbeidsutvalget har omarbeidet N.A.s gamle vedtekter til ny lov (basert på direktør Mathiesens utkast), som er tilpasset de nye vedtekter som samtidig er utarbeidet for E.L.

Det er ikke store forandringer som er gjort i N.A.s tidligere vedtekter. Disse hadde stort sett virket etter sin hensikt, og man har innskrenket seg til å foreta de forandringer som måtte til for å oppnå en samarbeidende enhet og samtidig tilfredsstille de krav som Tjenestetvistloven stiller. Således er det tatt inn en ny § 2 som med foran siterte avsnitt lyder:

«Embetsmennenes Landsforbund utgjør en selvstendig felles hovedsammenslutning for alle rene tjenestemannsorganisasjoner og selvstendige grupper av statsansatte innenfor Sambandet.

Embetsmennenes Landsforbund skal vareta alle disse gruppers felles interesser i forhold til arbeidsgiveren — herunder utøvelsen av forhandlingsretten som hoved-

sammenslutning i henhold til lov om offentlige tjenestetvister.»

Den tidligere paragraf om Sambandsstyret er også omarbeidet på grunnlag av at styret, på tilsammen 8 personer, etter sammenslutningen skal ha 2 representanter fra E.L.s styre, samt at E.L.s formann automatisk skal være viseformann i N.A., dersom han ikke av representantskapet velges til Sambandets formann.

Det er også kommet til en ny paragraf 6 som skal regulere kompetanseforholdet mellom E.L.s organer (styre og råd) og Sambandets ledelse. Det fastslås her at E.L.s råd «er Landsforbundets høyeste myndighet og avgjør med bindende virkning alle saker som ikke i henhold til vedtektene skal avgjøres av styret» (E.L.s styre). Som et eksempel på hvilke linjer funksjonene vil bli utøvd etter i de to organisasjoner etter sammenslutningen, kan nevnes at samme paragraf har en bestemmelse om at saker av prinsipiell karakter skal, før de blir sluttbehandlet i E.L., være forelagt Sambandsstyret til uttalelse.

2. De største forandringer er foreslått for E.L.s vedkommende, selv om man også der i en viss utstrekning har bygget på det bestående.

Det kan her innskytes at E.L.s styre også helt uavhengig av en eventuell sammenslutning har sett det nødvendig i noen utstrekning å omorganisere Landsforbundet. Man har sett det slik at den nye tjenestetvistloven utvilsomt vil stille større krav til Landsforbundet og dets organer. Erfaringene har også vist at det er behov for en mer tidsmessig og smidig organisasjonsform. Likeledes har det vist seg at det er et klart behov for et bedre utbygget sekretariat, og styret ville i alle tilfelle foreslå den nødvendige kontingentforhøyelse til at en slik utbygging kan bli foretatt.

Det styret har følt størst behov for, er et rådgivende og besluttende organ som kan mobiliseres raskt i en gitt situasjon. Et slikt organ må være sammensatt slik at alle foreningene kan få framkomme med sitt syn. Samtidig må de avgjørelser som treffes, være representative for det store flertall av medlemmene i Landsforbundet.

Det er dette syn som har ligget til grunn ved utarbeidelsen av utkast til nye vedtekter for E.L. Dette har munnet ut i forslag om at det nåværende representantskap skal avløses av et råd. Skal et slikt råd svare til sin hensikt, må det ikke være for stort. Man er blitt stående ved at det ikke bør ha vesentlig over 30 medlemmer, styret inklusive.

E.L. har i dag ca. 60 medlemsforeninger, og det vil komme til 2—3 ved sammenslutningen med N.A. Det er klart at alle disse foreninger ikke kan bli representert i rådet uten at rammen for dets størrelse fullstendig blir sprengt. Heldigvis er det slik at 17 foreninger av vitenskapelige embets- og tjenestemenn vanligvis opptrer samlet i E.L. i Fellesrådet for vitenskapelige tjenestemenn. Videre opptrer gjerne alle foreninger innen jordbruk og skogbruk samlet i Samarbeidsrådet for norske agrikulturkandidater. Disse sammenslutningene har man forutsatt skal opptre som «seksjoner» ved valg av representanter til rådet. Rådets sammensetning er da blitt løst på den måte at man har foreslått at hver forening eller «seksjon» får 1 representant dersom de minst har 50 medlemmer. Det blir da igjen 16 foreninger med et samlet medlemstall på vel 200 medlemmer som ikke blir representert. Disse kan bli indirekte representert ved

(Forts. side 16).

Kan vi ta igjen produksjonssvikten?

Et lite vekstregnestykke

Et aktuelt spørsmål i dagens situasjon er mulighetene for i en eller annen forstand å «ta igjen» en liknende svikt som den vi hadde i industriproduksjonen i fjor, f. eks. i løpet av inneværende langtidsprogramperiode. I det vesle regnestykket som legges fram her vil vi ta for oss to tolkninger av dette å «ta igjen» en produksjonssvikt, og for hver tolkning regne ut hvilken vekstrate som ville kreves hvis det skulle skje i løpet av tre år.

Vi forutsetter først at 5 prosent årlig produksjonsvekst er ett alternativ over en 4-årsperiode. Sett videre at produksjonen istedenfor å vokse faller med 3 prosent det første året. Vi kan da vise følgende: For å komme opp på *samme produksjonsnivå* ved utløpet av 4-årsperioden som ved jevn 5 prosent vekst, må produksjonen i de gjenstående 3 år vokse med nesten 8 prosent pr. år. Men for å oppnå *samme totale produksjonsvolum* i de 4 år som ved jevn 5 prosent vekst, må produksjonen i den gjenstående 3 år årlig vokse med ca. 10 prosent, dvs. dobbelt så fort som under jevn vekst.

Det regnestykket som trenges for å vise dette er svært enkelt. Vi stiller opp to alternativer, nemlig:

- 1) Produksjonen starter med 100 i 1957, og vokser så jevnt i 4 år med en årlig vekstrate på 5 prosent.
- 2) Produksjonen starter med 100 i 1957, faller til 97 i 1958, og vokser deretter jevnt i 3 år med en foreløpig ukjent årlig vekstrate på p prosent.

Under alternativ 1 (jevn vekst) blir produksjonsnivået etter 4 år 121,6, og samlet produksjonsvolum i 4-årsperioden blir 452,6.

Produksjonsnivået etter utløpet av de 4 år ved alternativ 2 blir lik $97 \cdot (1,0p)^3$. Betingelsen for at produksjonen under alternativ 2 skal ha nådd opp på *samme nivå* etter 4 år som ved alternativ 1 blir derfor at $97 \cdot (1,0p)^3 = 121,6$.

Herav følger at $p = 7,8$. Vekstraten må altså i alternativ 2 være 7,8 prosent for at produksjonen i 1961 skal bli like høy som ved jevn 5 prosent vekst. Men ved å legge sammen produksjonstallene for de enkelte år, kan vises at selv om vi ved utgangen av perioden har tatt igjen *nivået*, er 7,8 prosent vekst ikke tilstrekkelig til å oppnå *samme totalproduksjon* i 4-årsperioden som ved jevn vekst. Volumet blir nemlig ca. 3,7 prosent lavere enn ved alternativ 1.

Det er derfor naturlig å spørre om hvor sterk veksten må være i alternativ 2 for at samlet produksjonsvolum i 4-årsperioden skal bli like stort som ved jevn 5 prosent vekst, dvs. 452,6. Betingelsen på p blir da:

$$97 [1 + 1,0p + (1,0p)^2 + (1,0p)^3] = 452,6$$

Vi finner her at p må være ca. 10,3 prosent. For at samme produksjonsvolum skal oppnås i 4-årsperioden som ved alternativ 1 må altså vekstraten i de 3 vekstår under alternativ 2 være 10,3 prosent. Men til gjengjeld vil da produksjonsnivået ved utgangen av 4-årsperioden ligge atskillig høyere enn ved jevn 5 prosent vekst. Vi får nemlig følgende produksjonstall i de tre tilfelle vi har drøftet:

	Jevn 5 % vekst	3 % svikt første året	
		Nivået tas igjen	Volumet tas igjen
1958	105,00	97,00	97,00
1959	110,25	104,57	106,99
1960	115,76	112,73	118,01
1961	121,55	121,52	130,17
Total- volum	452,56	435,82	452,17

T. T.

Ved å tegne

livsforsikring med familietillegg

Ikan De trygge familien med et beløp som virkelig monner mot et overkommelig utlegg til premie.

Eksempelvis kan en 28-årig økonom som nylig har giftet seg — eller som er klar over at det nu er på tide å gjøre det — for en årlig premie på kr. 385,— få en forsikring på kr. 10 000,— som utbetales ved hans 70. år eller tidligere død, med familietillegg som sikrer utbetaling av det femdobbelte beløp — kr. 50 000,— — ved død i de første 20 år.

Ved død innen 1. januar 1964 garanterer Norske Liv dessuten et tillegg som i dette tilfelle utgjør 15%, slik at den samlede utbetaling ved død før 1. januar 1964 blir kr. 57 500,—.

NORSKE LIV
Stiftet 1844

at de slår seg sammen til en eller flere seksjoner. — Alle foreninger vil selvsagt også få anledning til å møte i rådet under behandlingen av saker som *særlig* angår dem. Videre står det alle foreninger fritt å komme med skriftlige merknader til alle saker som skal rådsbehandles.

Etter de her skisserte regler vil rådet ikke komme til å overskride den optimale størrelse på ca. 30 personer.

E.L.s medlemsforeninger varierer i størrelse mellom 4 og 3000 medlemmer. For å gardere seg mot at rådet treffer avgjørelser som ikke er representative for det store flertall av Landsforbundets medlemstall, har man foreslått at representantene får gradert stemmetall etter sin forenings størrelse.

Rådet vil bli Landsforbundets høyeste myndighet. Det får samme funksjon som det nåværende representantskap, dvs. å fastsette kontingent og budsjett, foreta eventuelle vedtektsendringer m. m. Det skal videre trekke opp hovedlinjene for Landsforbundets virksomhet. Med den størrelse det har, vil det by på vesentlige administrative og effektivitetsmessige fordeler i forhold til det nåværende representantskap. Det vil som foran nevnt kunne innkalles på meget kort varsel. Det skal holdes løpende underrettet om arbeidet i E.L. og N.A. osv.

Styret er foreslått å bestå av formann, viseformann og 5 styremedlemmer. Det er trukket opp klare regler for dets funksjoner.

2. En viktig foreslått forandring i forhold til E.L.s någjeldende lov, vedrører behandlingsmåten av saker angående lønns- og tariff-forhold. Det har vært regnet for en stor svakhet ved E.L. at organisasjonen bare har kunnet vedta et forhandlingsresultat på vegne av de foreninger som har vedtatt det, mens foreninger som ikke vedtok, sto fritt. Dette forhold har sikkert skapt vanskeligheter under forhandlingene. Det er nå kommet inn i vedtektene hensiktsmessige bestemmelser på dette område.

Et spesielt punkt i denne sammenheng har krevd særlig inngående behandling, da det har spesiell interesse kanskje særlig for de foreninger som i dag har sterkt utbygde sekretariater som tradisjonsmessig har stelt med disse saker selv. Det gjelder justeringskrav og deres behandling. Tidligere var det E.L.s egne foreninger som om de ønsket det, selv skjøttet sine justeringssaker. Landsforbundet opptrådte ikke som koordinerende instans og engasjerte seg vanligvis ikke sterkt i disse forhandlingene. Det er imidlertid også på dette felt kommet inn i vedtektene tidsmessige og klare bestemmelser.

IV. Tempoplanen for en sammenslutning.

1. Samarbeidsutvalget la som foran nevnt, fram sin innstilling med forslag til sammenslutning i mars i år. Innstillingen gikk imidlertid ut på at man ikke fant det tilrådelig å søke sammenslutningen etablert på det nåværende tidspunkt. Man var kommet til dette standpunkt etter at saken underhånden var drøftet med de store medlemsorganisasjoner innen N.A. som i dag står utenfor E.L. med sine grupper av statsansatte. Man fant således at det ikke kunne vinnes full oppslutning for et bærende prinsipp ved hele sammenslutningen, nemlig prinsippet om obligatorisk gjensidig medlemskap i de to organisasjoner. Av forskjellige årsaker ønsket f. eks. ikke de statsansatte ingeniører å gå inn i E.L. ennå.

Imidlertid kom man etter behandling i et felles styremøte i de to organisasjoner fram til en overgangsordning som syntes å kunne danne grunnlag for et kompromiss på dette område. Det ble således lansert en overgangsbestemmelse som går ut på at de foreninger innen de to organisasjoner som står utenfor den ene organisasjon, skal ta opp spørsmålet om medlemskap snarest mulig til organisasjonsmessig behandling. For de foreninger som ikke måtte ha meldt seg inn i den annen organisasjon innen 1. april 1961, skal forholdet tas opp på representantskapsmøtet i N.A. våren 1961.

Med denne overgangsbestemmelse ble Samarbeidsutvalgets forslag til sammenslutning framlagt til realitetsbehandling på N.A.s representantskap den 16. april. Møtet vedtok enstemmig preliminært forslaget med utkast til lover og vedtekter, og dersom sammenslutningen også blir vedtatt av E.L.s representantskap, vil N.A.s representantskap behandle det endelig på et ekstraordinært møte til høsten.

Saken skal behandles av E.L.s representantskap i møte den 14. mai. Styret har foreslått at forslaget blir vedtatt med en del mindre korreksjoner i utkastet til vedtekter for E.L. og med en overgangsbestemmelse om ikrafttreden.

V. Vurdering.

Når denne redegjørelse foreligger trykt, vil den hovedsammenslutning som Samfunnet står tilsluttet med sine statsansatte medlemmer, sannsynligvis ha gjennomgått en gjennomgripende organisasjonsmessig ansiktsløftning. Omorganiseringen vil i alle tilfelle bli søkt gjennomført, enten sammenslutningen kommer i stand eller ikke. I tillegg vil det bli gjennomført en kontingentforhøyelse som setter organisasjonen i stand til å få et tidsmessig sekretariat. Forholdene vil da ligge vesentlig bedre til rette for et intensivt arbeid på lønnsfronten for de statsansatte embets- og tjenestemenn i lignende stilling.

Vil embets- og tjenestemennene komme bedre ut av det enn hittil, dersom den påtenkte sammenslutning kommer i stand? Mange stiller store, ja, kanskje overdrevne forventninger til en slik sammenslutning. Erfaringene fra våre naboland er noe blandede. I Danmark opptre «E.L.» ene og alene på vegne av embets- og tjenestemennene. Utviklingen i reallønnen har der vært omtrent som i Norge. I Finland opptre både «E.L.» og «N.A.» på vegne av embets- og tjenestemennene, dvs. de to organisasjoner har delt akademikerne mellom seg. Resultatet er ikke bra. I Sverige har «N.A.» den overveiende tyngden av de statsansatte akademikere. Selv om de tilsvarende lønninger der ligger betydelig over de norske, har ikke utviklingen i reallønnene over et relevant tidsrom vært noe bedre enn her hjemme, snarere tvertimot. Tar man skattene i betraktning, synes utviklingen i Sverige å ha vært vesentlig dårligere enn i Norge. (Hva man har så lett for å glemme, er at det svenske reallønnsnivå generelt ligger 25 prosent høyere enn her hjemme på grunn av landets gode økonomi og den noe lavere investeringsrate).

Den påtenkte omorganisering og sammenslutning vil nok alt i alt komme til å bety en vesentlig styrkelse av begge organisasjoner. At denne styrke må kunne gi vesentlig bedre resultater hvis den blir riktig brukt, må man vel ha lov til å anse som overveiende sannsynlig.

Innstillingen fra de fem

Vi skrev i forrige nummer litt om det relativt lave tall på annen avdelings studerende. For å berolige dem som ut fra dette sluttet at den åndelige aktivitet var tilsvarende liten, kan vi denne gang fortelle at den lenge ventede innstillingen til frøken Aina Udhe, og herrene Karstein Brækkan, Kjell Fiskvik, Bernhard Nestaas og Håkon Sannes nå foreligger.

Etter de sparsomme opplysninger redaksjonen har fått, ble komiteen konstituert i forbindelse med en forelesningsrekke som ble holdt, og mandatet var i grove trekk å gi en redegjørelse og vurdering av den aktuelle økonomiske situasjon og deretter komme med en tilråding. Vi tror ikke vi røper noen hemmelighet når vi sier at innstillingen kan måle seg med hvilken som helst offentlig utredning. Inntil komited medlemmene har bestemt seg for et revidert langtidsprogram, eller de skal selge den stykkevis til næringsorganisasjone-

ne, er redaksjonen forhindret fra å gi en samlet vurdering. Men vår literaturanmelder uttaler seg meget rosende om hva han kaller «innstillingens dystre perspektiviske ramme». Vi nøyer oss denne gang med å gjengi enkelte punkter fra delinnleggene til Aina Udhe, Kjell Fiskvik og Bernhard Nestaas.

Aina behandler i sin del de mer iøynefallende sider ved den økonomiske situasjon — konjunktorene, som hun er bekymret for. I et innlegg forsterket med tall og diagrammer virker hun meget overbevisende. Forøvrig ligger utenriksøkonomien henne sterkt på sinnet, men vi tør ikke si med sikkerhet om hennes preferanser går i retning av statlig monopol på grensehandelen med margin eller forbud mot camping for utenlandsturistene.

Kjell Fiskvik og Bernhard Nestaas åpner sitt innlegg med å hevde at innholdet står helt for forfatternes egen regning. Deretter behandler de

langtidsplanen 1958—61 og målsettingen der. Vi kan med en gang gjøre oppmerksom på at forfatterne synes å ha et horn i siden til sagbrukene, som de hevder er saneringsmodne. Ellers gjør de seg til talsmenn for større salgssamarbeid innen de forskjellige industrier og en omlegging av produksjonen i retning av mer foredlede produkter.

I synet på arbeidsløsheten synes herrene å gjøre seg til talsmenn for en høyere ledighet og nærmer seg sterkt innstillingen til enkelte skribenter i Morgenbladet.

De er enige i at finansieringen er et hovedproblem, men at det er vanskelig å si noe konkret om fremtiden. Her er de i overensstemmelse med den gamle vismann som også hevdet at alt var flytende. Herrene er også inne på mye annet av vesentlig interesse. Vi nevner bl. a. en produktivitetsindeks, som de mener bør avløse levekostnadsindeksen som basis for lønns- og prisutviklingen. Dette skulle lede til et irrevertibelt system.

For de interesserte har komiteen treffetid etter avtale.

Ørefesten

Som annonsert gikk Ørefesten av stabelen på Restauranten på Sogn.

Til å begynne med bød det på visse vansker å få samlet gjestene. Ordenskapitlet mente det hadde behov for å øve seg, og en annen gruppe insisterte på å se solnedgangen. Da vi til slutt gikk til bords, viste det seg at oppslutningen fra kandidate-

«Studentenes sommerturer»

Universitetskurs på alle trinn i mange land

Arbeidsleire med internasjonalt miljø i England

Feriekurser til Frankrike, Italia, Spania

Tog- og flyreiser med behagelige priser

Be om program hos

Studentenes REISEKONTOR
URANIENBORGVEIEN 11 - OSLO - TLF. 69 45 90

ne var meget dårlig. Bare 5—10 stykker hadde funnet anledning til å komme. Dette bedret seg imidlertid etter middagen, da en representativ gruppe av den yngre garde som sokner til Instituttet og Frederiksgate innfant seg etter et iøynefallende muntert vorspiel.

Middagen — kyllingkabaret og hvitvin — var utmerket, og talene få, korte og gode, så arrangementskomiteen hadde all ære av opplegget. Bare synd at innkjøpet av hvitvin og salget av øl måtte gå gjennom Studentbyen.

Ordenspromosjon falt sammen med skumringstimen, etter at ordenskapitlet var blitt litt forsinket i konsumsjonen av sitt medbrakte og forøvrig hadde snudd opp-ned på Studentbyen for å finne en grangivelig manglende blodbestenkt hellebard. Denne ble til slutt funnet fredelig ved inngangen til Restauranten uten å ha forvoldt større skade. Ordensseremoniellet var ganske godt. Det var snert og poeng i meget av det som ble sagt og gjort, men det hele ble noe skjemmet av et unødigg vedheng.

De følgende personer ble bedekket:

Skutilsvein Gunnar Fløystad under navnet

«Mors lille Ole»

Devise: NULLUM MAGNUM INGENIUM SINE MIXTURA DE-MENTIÆ

hvilket er utlagt:

Det er ingen stor begavelse uten et snev av galskap.

Træl Olav Holm under navnet:

«Nasser»

Devise: NOS CITURE EX SOCIIS

hvilket er utlagt:

En mann kjennes på sin omgang.

Træl Frank Svendsen under navnet

«Querulantis Maximus»

Devise: UT DESINT VIRES, TAMEN EST LAUDANDA VOLUNTAS

hvilket er utlagt:

Om kreftene mangler må en likevel rose viljen.

Træl Bernhard Nestaas under navnet

«St. Bernhard»

Devise: CAVE CANEM

hvilket er utlagt:

Vokt deg for hunnen.

NB! Bernhard har nok ikke lagt seg sin devise sterkt på sinnet, for han har forlovet seg siden Ørefesten med vår populære Inger, professor Haavelmo's sekretær.

nes clearingordning studert, på Postgirokontoret konsentrerte interessen seg om småpikene.

En herværende forretningsbank, Kreditkassen, var målet for annen tur. Vi fikk et godt innblikk i arbeidsrutinen innenfor bankvesenet og en kjærkommen oversikt over de vanligste bankforretninger.

Et stort skår i gleden var at vi ikke ble bespist i Handelsstanden, som skikken er. Nærmere undersøkelser har brakt for dagen at Kreditkassen ikke kan lastes.

Utalgets formann skal under forberedelsene av ekskursjonen latt bankens ledelse forstå at studentenes tid var meget kostbar. Dette førte til at den tradisjonelle bespising i Handelsstanden ble sløffet.

Nå bør en formann i Sosialøkonomisk Studentutvalg ha noe greie på de fundamentale satser innenfor verdilæren. Når de nødvendige stabilitetsbetingelser er tilstede, maksimeres studentenes velferd når grensenytten av siste smørbrød er lik grensenytten av siste ølglass. Klokken tolv om formiddagen får som regel disse kurver et betydelig positivt skift som følge av autonome forstyrrelser i maverregionene.

Og selv hos en utvalgsformann bør de før nevnte stabilitetsbetingelser være tilstede så vidt tidlig på dagen — selv om de under ugunstige omstendigheter kan mangle i sene nattetimer.

PISCATOR.

Ekskursjoner

Sjefsdirektør Erik Brofoss har i år, foruten å være en særs aktiv foreleser, også ledet to ekskursjoner til den høyere finansjungel. Første tur gikk til Børsen og Postgirokontoret. På Børsen ble særlig banke-

Nytt verktøy

del private bedrifter. I dag teller medlemslisten allerede ca. 60 navn. Foreningen vil forsøke å skape et faglig miljø og å styrke det faglige nivå blant sine medlemmer ved forelesningsserier, studiegrupper og diskusjonsmøter. Det er også tanken at foreningen skal bidra til et godt samarbeid mellom alle interesserte organisasjoner og institusjoner og således arbeide for å utvide bruken av operasjonsanalyse her i landet. Den har til dels allerede etablert forbindelse med utenlandske organisasjoner med tilsvarende formål. For å sikre seg best mulige arbeidsbetingelser har foreningen latt seg oppta som gruppe i Den Polytekniske Forening, og vi håper selvfølgelig alle at dette vil vise seg gunnlig på alle måter.

Selv om det er tanken at foreningen skal ha en rent faglig karakter, er vi imidlertid interessert i at flest mulig bedrifter og organisasjoner slutter seg til som såkalte «interessentmedlemmer». Det er antakelig på kort sikt den beste muligheten for å oppnå en bredest mulig viten om operasjonsanalyse rundt om i næringslivet.

Nordisk møte i Helsinki

Nationalekonomiska Sällskapet i Finland har sendt ut innbydelse til nordisk kongress for yngre sosialøkonomer i Helsinki i dagene 10—13. juni i år. Programmet ser slik ut:

- 10/6 Kongressens åpning.
Lektor, cand. polit. *Erling Olsen*, Danmark: «Frie varebevegelser og økonomisk politik» Helsinki by's supé.
- 11/6 Universitetsstipendiat *Tore Thonstad*, Norge: «Investeringenes virkninger på importen».
Rundtur i Helsinki.
Aftenen fri.
- 12/6 Pol. mag. *Bo Södersten*, Sverige: Utrikeshandel och økonomisk utveckling».
Bankett på Helsingfors Segelsällskaps paviljong.
- 13/6 Pol. lic. *Erki Laatto*, Finland: «Terms of trade och økonomisk tillväxt».
Byråsjef *Hermod Skånland*, Norge, er koreferent ved dette foredraget.
Postsparbanken gir avskjedslunsj.

Løveningsnytt

Sosialøkonomisk Samfunn

Nytt fra styret

Planene for høstens møter er selvsagt ennå ikke helt klare. Det eneste som kan sies sikkert er at vi forsøksvis vil arrangere møtene med tre ukers mellomrom. Første møte blir holdt tirsdag 8. september og siste før jul antakelig 1. desember. Julebordet kommer i tillegg.

Når det gjelder programmene, har vi foreløpig bare endel ønskemål. Det ville selvsagt være svært hyggelig å få høre de nye sosialøkonomer i Regjeringen. Hvorvidt det lar seg ordne er usikkert. Høstens kommunevalg vil bli behandlet på møte 29. september, noen dager før stemmene skal avgis. Vi har fått tilsagn fra cand. oecon. Robert F. Nordén om at han er villig til å ta opp ett eller annet emne fra transportøkonomien.

Styret har oppnevnt en komite til å ta seg av arrangementet av de etterutdanningskurs vi tar sikte på å arrangere til høsten. I motsetning til fjorårets «høstkonferanse» som var en åpen konferanse, vil etterutdanningskursene til høsten antakelig bare bli for sosialøkonomer.

Tilgangen til studiet vårt har lenge vært bekymringsfullt liten. Styret ser det slik at foreningen bør vise aktivitet for å gjøre studiet bedre kjent, spesielt med sikte på å øke tilgangen på nye studenter. Det arbeides med spørsmålet om hva foreningen bør og kan gjøre i sakens anledning. Vi tar foreløpig sikte på å utarbeide en brosjyre (folder) beregnet på artianere. Utsendelsen må imidlertid utstå til neste vår, da vi antakelig i løpet av kommende høst vil få utarbeidet en ny studieplan.

Statistisk Sentralbyrå

Stillinger som midlertidige sekretærer er ledige for sosialøkonomiske kandidater.

Begynnerlønnen er kr. 1 170,— pr. måned.

De som blir tilsatt, må levere tilfredsstillende helseattest.

Skriftlig søknad med bekreftede avskrifter av eksamensvitnemål og eventuelle attester sendes senest 13. juni til Statistisk Sentralbyrå, Administrasjonskontoret, Dronningensgt. 16, Oslo.

Ola Bonnevie på medlemsmøte 21-4:

Kan statens administrasjonsutgifter reduseres med 500 mill. kr. årlig?

Bonnevie gjorde oppmerksom på at han tøyte begrepet «administrasjonsomkostninger» så langt at det omfattet rundt halvparten av statens samlede utgifter, og han var ikke i tvil om at det av dette kunne spares et beløp av den størrelsesorden som foredragstittelen antydte. De sparetiltak han hadde i tankene var av den art at man med mindre utgifter ville få samme — eller større — effekt som før. For å underbygge sin påstand ga Bonnevie til beste en lang rekke drastiske eksempler på urasjonell administrasjon som han hadde støtt på under sin virksomhet for R-direktoratet. Mange av dem hadde fortjent videre publisitet, men da Bonnevie ikke ønsket foredraget referert, får det være nok å si at hans eksempler etterlot liten tvil hos tilhørerne om muligheten for offentlige besparelser.

Opplæringskomiteens innstilling

Vi gjengir nedenfor den uttalelse som Sosialøkonomisk Samfunns medlemsgruppe for statsansatte har avgitt om Opplæringskomiteens innstilling.

Vår forening har merket seg at komiteen foreslår etablert en ny embetseksamen, basert på et såkalt juridisk-administrativt studium som dels skal foregå i Oslo og dels i Bergen. Komiteen synes å mene at dette studium skal gi en «generell» utdanning for statsadministrasjonen med sikte på å dekke «store deler av behovet i sentralforvaltningen på en bedre måte enn de nåværende universitets- og høyskoleeksamener gjør».

Vi vil først se litt på selve opplegget av den foreslåtte nye eksamen. Den tenkes bygd opp på grunnlag av 1. avdeling av det juridiske studium (minus sosialøkonomi), en del av handelsdiplomstudiet samt en bit av det sosialøkonomiske studium. I tillegg skal det gis noe undervisning i administrasjon m. m. Første delen av studiet, den juridiske, skal avlegges i Oslo, mens andre delen skal tas i Bergen. Det fremgår klart at den vesentligste delen av 2. avdeling vil bestå av faget bedriftsøkonomi. Det fremgår ikke klart av innstillingen hvor mye av den påtenkte undervisning i administrasjonslære vil dreie seg om forretningsadministrasjon, som vel utgjør den vesentligste del av undervisningen i faget administrasjon ved Handelshøyskolen, og som er betydelig forskjellig fra innhold og målsetting for offentlig administrasjon.

Det er etter vår mening uten videre klart at en sammenføyning av faglig sett så ulikeartede emner det her er tale om skal utgjøre hovedbestandelene av studiet, er uheldig. Studenten har så vidt begynt å få tak på faget jus, så skal han til et helt annet lærested for å ta fatt på et helt annet fag, nemlig bedriftsøkonomi. Et studium som foreslått vil ikke gi den nødvendige innforlivelse og grundige fagskolering som særkjenner for eksempel jus og økonomi. Som fagutdannelse vil det

foreslåtte studium således være bortimot verdiløst. Den foreslåtte eksamen vil neppe stå i annet forhold til en fullverdig embetseksamen enn en mellomteknisk til høyskoleeksamen. Den vil tillike være belemret med den svakhet at den har kostet dobbelt så lang tid (og penger) som en mellomteknisk utdannelse.

Den nye eksamen vil etter vår oppfatning ikke på noen måte gi garanti for at kandidatene får den grad av *modenhet* og *vurderingsevne* som komiteen stiller opp som et vilkår nr. 1 til en god tjenestemann. Vi antar at de av de nåværende embetseksamener som i særlig grad rekrutterer tjenestemenn til forvaltningen, gir vesentlig bedre garanti. Disse eksamener krever en grundig skolering i et enkelt fagområde. Dette er i hvert fall helt tydelig for det sosialøkonomiske studium, som også legger vekt på å gi studentene anvisning på bestemte metoder til å angripe problemene på. Det kan riktignok tilsynelatende se ut som om også dette studium fører sammen flere fag. Dette er imidlertid bare tilsynelatende, idet undervisningen i slike «outsider»-fag er av mindre omfang og er motivert ut fra behovet for konkrete kunnskaper på en del felter.

Vi kan ellers ikke se at det er bevist at det er noe reelt behov for en slik ny embetseksamen hverken på lengre eller kortere sikt. Komiteen har forøvrig ikke gitt *noen* langtidsprognose for behovet. Komiteen peker bare på at det alltid vil være et felt igjen i forvaltningen som man ikke trenger fagspecialister for å betjene. Hvorfor det er nødvendig å legge opp til en ny 5-årig universitets- og høyskoleeksamen til å dekke dette felt synes uklart.

Utviklingen innen statsforvaltningen, spesielt innen sentraladministrasjonen, viser med all ønskelig tydelighet at behovet for spesialister stadig øker. For en sosialøkonom er det nok å peke på utviklingen henimot den dominerende stilling staten inntar i hele samfunnets økonomiske liv, en utvikling som neppe lar seg stanse, enn si skru tilbake, uansett den politiske konstellasjon. Denne utvikling har medført et stadig voksende behov for fagøkonomer.

Ved siden av en utvikling mot større spesialisering, som vi tror vil fortsette, har vi fått nye *fagstudier*. Staten har, iallfall i en viss utstrekning, fulgt med og be-
tjent seg av de økte muligheter for fagspecialister, — det viser foreliggende statistikk. Vi tror dette er en riktig veg å gå. I de etater og institusjoner som har saker av blandet faglig karakter til behandling, bør det være et allsidig sammensatt team av fagspecialister. Dette gir også bedre sikkerhet mot faglig overvurdering og sneversyn.

Vår konklusjon må derfor bli at det ikke er forsvarlig å invitere til et nytt *5-årig* studium på det grunnlag komiteen har lagt frem.

Nå skal det imidlertid villig innrømmes at ingen av de nåværende høyere utdannelser dekker de omfattende krav som gjennomgående stilles til tjenestemennene med den arbeidsdeling og organisasjon vi i dag har innen statsforvaltningen. Vi tror imidlertid at når det gjelder sentraladministrasjonen (hvor flertallet av økonomer i dag arbeider), ligger det meste av problemet i organiseringen og oppdelingen av funksjonene. Man har således etter vår oppfatning ikke tilstrekkelig analysert de forskjellige stillingers arbeids- og ansvarsområde og undersøkt om her er samsvar med vedkommende tjenestemanns kvalifikasjoner. Dersom dette ble gjort, og tjene-

stemannen fikk den nødvendige innføring i arbeidet ved ansettelsen, ville meget være vunnet.

Vi mener også at det er behov for supplerende undervisning til de studier vi i dag har og som rekrutterer tjenestemenn i forvaltningen. Det burde i større utstrekning enn nå holdes kurser i administrasjon, personalforvaltning, arbeidsledelse og lignende. Vi tror imidlertid at det er best at slik undervisning gis i samsvar med de aktuelle konkrete behov og etter at vedkommende tjenestemann har vært i tjeneste en tid.

Vi er ellers helt enig med komiteen når den påpeker behovet for og nødvendigheten av bedre etteropplæring. Sosialøkonomisk Samfunn har selv tatt opp dette spørsmål, og vil i årene fremover legge opp etteropplæringskurs. Slike kurs vil også bli holdt for Samfunnets statsansatte medlemmer ut fra deres spesielle ønskemål og behov. Samfunnet håper på støtte fra og samarbeid med myndighetene i denne virksomhet.

Vi vil også si oss tilfreds med at komiteen anbefaler gitt bedre muligheter for stipend til reiser i forbindelse med studier i fremmede land. Flere av våre medlemmer har som tjenestemenn hatt anledning til slike studiereiser, og vi er viss på at dette også har kommet den institusjon hvor vedkommende arbeider, til gode.

Sosialøkonomisk Samfunns medlemsgruppe
for statsansatte.
Kolbjørn Pollen,
form.

Redaktører:

Paal Bog — Erik Botheim

Redaksjonssekretær:

Arne Killingrød

Studentredaktør:

Dag Olsen

Redaksjonens adresse: Frederiksgate 3, Oslo

Sosialøkonomen utkommer med 10 nummer pr. år og sendes gratis til medlemmene av Sosialøkonomisk Samfunn.

Abonnementspris kr. 30.- pr. år.
Løssalg kr. 3.- pr. nr.

Henvendelser om abonnement og forsendelse rettes til
UNIVERSITETSFORLAGET, Karl Johans gate 47, Oslo
Tel. 33 71 43 - Postgiro 15 530

ANNONSEPRISER:

Bakre omslagsside kr. 300.-
1/1 side kr. 250.-
1/2 side kr. 150.-
1/4 side kr. 90.-
1/8 side kr. 55.-
1/16 side kr. 35.-

Statistisk Sentralbyrå,
Biblioteket,
Dronningensgt. 16,
Oslo.